

**MAGYAR AGRÁR- ÉS ÉLETTUDOMÁNYI EGYETEM
BUDAI CAMPUS**

**A KÉZDIVÁSÁRHELYI MOLNÁR JÓZSIÁS PARK
MEGÚJÍTÁSA AZ ERDÉLYI ÉS EURÓPAI KÖZPARKOK
VISZONYLATÁBAN**

TDK DOLGOZAT

Készítette: Dani Eszter

Témavezető: Dr. Fekete Albert

**BUDAPEST
2024.**

TARTALOM

1. BEVEZETÉS.....	1
1.1. Témaválasztás	1
1.2. Céltűzés.....	1
2. IRODALMI ÁTTEKINTÉS.....	2
2.1. Városi közparkok, sétaterek történeti áttekintése	2
2.2. Magyarországi városi közparkok fejlődése	6
2.3. Erdélyi mezővárosok közparkjainak fejlődéstörténete.....	8
2.3.1. Gyergyószentmiklós.....	8
2.3.2. Csíkszereda.....	8
2.3.3. Székelyudvarhely	9
2.3.4. Sepsiszentgyörgy	10
2.3.5. Kovászna	10
2.4. Kézdivásárhely történeti áttekintése a főteret és Molnár Józsiás parkot kiemelve.....	11
2.5. Revitalizáció – definíció, keletkezés	14
3. ANYAGOK ÉS MÓDSZEREK - VIZSGÁLATOK	16
3.1. Településszintű vizsgálatok.....	17
3.1.1. Földrajzi jellemzés.....	17
3.1.2. A történelmi analízis.....	17
3.1.3. A város épített örökségei	19
3.1.4. Városszerkezet.....	20
3.1.5. Zöldfelületek vizsgálata.....	22
3.2. Tervezési terület vizsgálatai	22
3.2.1. Molnár Józsiás park jelenlegi állapotának vizsgálata.....	22
3.2.2. Növényfelmérés.....	26
3.2.3. Látványkapcsolatok, konfliktusok.....	28
3.3. Lakossági kérdőív kiértékelése.....	30
3.4. Esettanulmány	39
4. EREDMÉNYEK ÉS ÉRTÉKELÉSÜK.....	40
5. ÖSSZEFOGLALÁS	45
ÁBRAJEGYZÉK	46
IRODALOMJEGYZÉK	47

1. BEVEZETÉS

„Kézdivásárhely a semmiből teremtett mindent, valamint innen mint gyúponthoz terjedt szét a rettenthetetlen bátorság, a páratlan hősiesség szelleme, szóval K.-Vásárhely Háromszék Párisa, Háromszék szíve volt, honnan mint központhoz terjedt el a lelkesedés, a szabadságérzet és hallhatatlan hősiesség; mert polgárai elsők az anyagok előteremtésében és feldolgozásában, elsők a hősök között, kik midőn minden meghódolt, midőn mindenki kétségbeesett, bátran felemelék fejeiket, mint az őskor Thrasybulusai, s kis erővel oly csudadolgokat létesítenek, melyeknek párját alig találhatjuk fel a régi classicus kor eseményei között is” (Orbán, 1991).

Kézdivásárhely, románul Târgu Secuiesc, a Kárpát-medence legkeletebben fekvő magyar többségű városa, régebben Kézdiszék központja volt. A neve is mutatja, hogy már a középkorban is vásáros hely volt, a Kézdi előtag az itteni székelyek előző századi lakóhelyére utal, Szászkézdre. A város népessége 18.491 fő, melyből 14.840 magyar (<https://hu.wikipedia.org/wiki/K%C3%A9zdiv%C3%A1s%C3%A1rhely>).

A Molnár Józsiás park a város legrégebbi és legnagyobb parkja, úgy illeszkedik a város szövetébe, mint a pihenés szigete.

1.1. Témaválasztás

Életem során szoros kötődésem alakult ki a várossal, bár Lemhényben születtem, gimnáziumba Kézdi-re jártam, előtte pedig sokszor a Molnár Józsiás park játszóterére. Ismerem a parkban rejlő értékeket, amelyeket felszínre kell hozni.

Tájépítésként a város fejlődése is szívügyem, a főtér és most a park szintjén.

A Molnár Józsiás park a város egyik ékköve, ezért fontos, hogy a megújítása, fenntartása során a megfelelő módszereket és elveket kövessük.

1.2. Célkitűzés

Elsődleges célom a park egykori fényét visszahozni, hogy az emberek ugyanolyan gyakran látogassák a parkot mint régen és újra a pihenés és kikapcsolódás helye legyen.

A történelmi értékek megtartásával, de kortárs funkciók és elemek behozásával egy olyan park kialakítása, amely minden korosztály számára vonzó.

2. IRODALMI ÁTTEKINTÉS

2.1. Városi közparkok, sétaterek történeti áttekintése

Dolgozatomban elsősorban a parkok fogalmát, funkcióit, fejlődését vizsgálom európai viszonylatban, melynek segítségével elméletem szerint egy mintázatot fedezhetek fel, amely a városi parkok mibenlétét határozza meg.

A településeken kialakult közösségi parkok az idők folyamán több megnevezést is hordoztak: nyilvános park, városi park, néppark, közpark, legfontosabb közös nevezői ezeknek a kifejezéseknek, hogy mindenki számára elérhetőek és kikapcsolódási lehetőségekkel rendelkeznek. Az elnevezések függenek a megrendelő személyétől, létesítési céljától, célcsoportjától, valamint a létesítmény méretétől is (Csepely-Knorr, 2011).

Az ókori görögöknél is megjelentek a városi zöldfelületek, melyek kultuszhelyek, „*gömnaszionok*” (mely sporttevékenységek helye) és szent ligetek (temetkezési helyek közelében) voltak jelen. A *parata publica* egy olyan zöldfelület, mező volt, melyet leginkább legelőként hasznosítottak, de sétautak vezettek át rajta. Ezek a városon belüli kertek az élmezőnyt is szolgálták, piac és vásárterek is voltak. A *hortik* a rómaiaknál olyan kertek voltak, melyeket néha kinyitottak közösségi használatra. Azonban a középkorban a nagyobb zöldfelületek leginkább a város falain kívül helyezkedtek el, mezők (*prata*) és sétautak formájában, melyeket fasorok kereteztek. Előbbin ünnepségeket és tornákat tartottak (Magyar, 2008).

A 16-17. században jelent meg az a szándék, hogy a kevésbé tehető városiak számára is elérhető legyen a természet közelsége. Ekkortól kezdték el megnyitni a magánkerteket. Első közösségi zöldfelületek elnevezése a *green* és a *common* volt Angliában. Előbbi a települések belsejében elhelyezkedő zöldfelületeket takart, míg a *common* azokon kívül helyezkedett el. A későbbiekben e két kifejezést szinonimaként alkalmazták, mivel a városok terjeszkedésével a *common* is a város részét képezte, és beépült annak szerkezetébe. A *common* jelenléte azonban Európában még sok helyen fellelhető volt, csak másként nevezték. A latin *pratum* kifejezés egyik ilyen példa erre, vagy a francia *pre*, esetleg olasz *prato*. Ezenfelül szokássá vált arisztokrata családok kertjeinek a látogatása, melyeknek funkciója ebből kifolyólag erőteljesebben változott (Magyar, 2008).

A közparkok megjelenése egyenlő volt a királyi kertek nyilvánosság számára történő megnyitásával. Új funkciókat kaptak, melyek a köz használatát elégítették ki. Ezután kezdődött el a közparknak szánt zöldfelületek létesítése. Ezeknek a zöldfelületeknek a tervezésénél meghatározóak voltak a magántulajdonban lévő kertek stílusa és formai megoldásai (Csepely-

Knorr, 2011). A 17-18. században sokkal gazdagabb fogalomtárral bővült a városi zöldfelületek elemzése, melyek különböző tulajdonságokkal, funkciókkal rendelkeznek: *cours*, vagyis korzó, mely egy úgynevezett „út-kert”; az *allée* a barokk kertművészetben is használt fásított sétány, ebben az esetben azonban különböző főúri birtokokra vezető utak; a *mail* nagykiterjedésű jártékterület; *jardin*, *parc*, *boulevard*, *bois*, *promenade* –sétatér, melynek egy művészebb megformálása a *promenoir*. A 17. század elején Párizsban jelenik meg a *cours*, majd a *boulevard*. A 18. században a városok fontos szerkezeti elemeivé válnak a zöldfelületek, de nem csak annak szerkezetében, hanem életében is szervesen beépül a zöldfelületek látogatásának szokása. A *jardin public* elnevezés jelöli azokat a királyi vagy főúri kerteket, melyeket korlátozott használatra nyitottak meg. Ekkor már a zöldfelületek látogatói sokkal szélesebb körben mozogtak, régebb, a 17. században csak az elit látogathatta a kerteket, így egy sokkal kötöttebb etikett határozta meg a látogatói viselkedési formát. A változások egy újabb típust alkottak meg, a *pleasure gardens* avagy mulatókertek. Fejlődése párhuzamosan történt a közparkokéval, funkcióit tekintve a mulatókert legfontosabb aspektusa a szórakozás, ebből kifolyólag olyan létesítmények jelennek meg, mint a színpad, amfiteátrum, hogy a szórakoztatás több műfaja is helyet kaphasson. Megjelennek még templomok, antik romok, szalonok, szökőkutak. Abban különbözik a közparkoktól, hogy csak belépődíjjal és bizonyos időintervallumokban voltak látogathatók (Magyar, 2008).

A londoni Regent's Parkot tartják egyes források az első közparknak, mely igazából csak átmenet volt a megnyitott és valóban nyilvános parkok között. Ehhez az átmenethez hozzátartoztak még a Londonban „értékelő városi beruházások”-ként létrejövő „*square*”-ek és „*crescent*”-ek, melyek csak korlátozottan voltak közhasználatúak. Christian Cajus Hirschfeld írt először a Volksgarten eszméi tartalmáról és tervezéséről, könyvében kifejti, annak szükségességét, hogy a városban lakóknak is nagy szükségük van a természettel való kapcsolódásra. „*Theorie der Gartenkunst*” művében tervezési kérdésekre is kitér, többek közt kiemelném, hogy a javasolt épített elemek között a zenepavilont is megemlíti (Hirschfeld, 1779). Írásai hatással voltak az elkövetkezendőkben Peter Joseph Lenné és Friedrich Ludwig von Sckell közparkterveire is. Az Englisher Garten volt az első olyan igazi park, melynek a megrendelője és a finanszírozója is a közösség volt (Csepely-Knorr, 2011).

Magyar Erzsébet dolgozatában Pierre Nora meghatározásával a *Liue de memoire* francia kifejezéssel kezdi a városi parkok és kertek bevezetését, amely „emlékhelyet”, az emlékezet helyeit jelenti. A *liue de memoire* „az emlékezet és a történelem játéka”, mely nem csupán a történelmi értékekre hagyatkozik, hanem más, emberibb érzést és aurát is hordoz magával. Melyek nem mint történelmi direkt források maradtak hátra hanem ez a szándék nélkül.

Amennyiben az emlékezés szándéka hiányzik, úgy válhat emlékezeti helyé (Pierre, 1999). Így valamilyen dolog, hely vagy jelenség funkcionális, materiális és szimbolikus értelemben válhat *liue de memoire*-rá (Magyar, 2008).

Ez jól megmagyarázza, hogy a parkok nem csupán a mesterséges és természetes, tervezett és tervezetlen elemek egysége és annak változásai, hanem a mindenkori használók lenyomatainak összessége, a hagyományok folyama, valamint összességében egy élő hely, melynek saját légköre és kisugárzása lesz.

Dolgozatomban először szeretnék a 19.századi tervezési elvekről beszélni, a közparkok működésének könnyebb megértéséért. A tervezési elvekkel sok fontos név is felmerül, akik megalapozták a közparktervezés alapjait, mint például John Claudius Loudon , az általa írt az „*Encyclopaedia of Gardening*” (1822) művében a közpark-elméletét tárja fel. Az általa nevezett '*public garden*', nyilvános kerteknek három célt nevez meg: kereskedelem, rekreáció és oktatás. A közparkok megjelenése iránti igények közé sorolhatók a csendes elmélkedés, tájban való gyönyörködés, levegőzés, testmozgás, de legfontosabbként emelhető ki a társas együttlét igénye. Loudon szemléletében, Hirschfeldtől eltérően inkább természettudományi szempontokat helyezett előtérbe, specializált kertek létrehozásával. Több fontos tervezőt említhetünk a 19. század elején, akik megalapozták a közparktervezés magját. Egy másik fontos tervező a közösségi parkok fejlődésében Sir Joseph Paxton, első közösségi park terve Birkenheadben készült. Tervezési elvei a következők voltak: a park szélein és közepén áthaladó szélesebb út a járműforgalomnak, a belső rész pedig a gyalogosoké volt, megjelentek tavak, a szélső részeken megemelte a terepmagasságot, ezáltal erősítve a park lehatárolását a városi környezettől, megjelentek ligetes és gyepes területek, sziklakertek, szökőkutak, kaszkádok. A magánkerteknél az építmény foglalta el a hangsúlyképző elemet, míg a közparkokban ennek újra értelmezésére volt szükség. A központi elemek körül geometrikus kivitelezés, mögötte pedig oldott tájképi stílusú kert részeket tervezett be. Később megjelentek a sportolási igényeket szolgáló részek (Csepely-Knorr, 2011).

Eltérések jelennek meg például az angol és a német parképítészet elvei között, például az angoloknál az oktatási szempontnak a legfontosabb része a természettudományi megközelítés volt. Míg ez máshol csak később jelent meg, a sportolási igények hamarabb jelentek meg, mint a kontinensen, az esztétikai értékeket a természeti szépségen túl az építmények, mint múzeumok, könyvtárak jelentették. Edouard André viszi be a francia formavilágot a szigetországra. Az addigi pictoresque oldott úthálózatától eltérően szabályosabb formákat vitt be, melyeket körökből és ellipszisekből szerkesztett ki, az úthálózatot tartotta a legfontosabb szervező elemnek, a többi csak alárendeltként jelent meg. Olyan elemek jelentek meg, amelyek

morális és esztétikai nevelést szolgáltak, mint a zenepavilon vagy ivókút. André tervezési elveiben azonban az az elem amely a leghangsúlyosabban erősíti az oktatási nevelést a pálmaház volt. Fontossá váltak a történelmileg jelentős személyek megjelenítése mellett a polgári büszkeséget képviselő neves emberek emlékművei (Csepely-Knorr, 2011).

Az európai város- és kertépítészete hatással volt az Amerikai Egyesült Államok művészeti változásaira és fordítva, így ez sem egy elhanyagolható aspektus. Megemlíteném Friedrich Law Olmsted-et, akit Amerikában a tájépítészet alapítójának neveznek. Paxton által Birkenhead park tervezési elvei meghatározóak voltak számára, de építészeti és formai szempontból is alapul szolgált. Mindezek hozzájárultak a Central Park tervéhez.

Gustav Meyer teoretikai elméleteiben az eddigi szempontok egyben megjelennek, amik eddig a különböző európai országokban külön-külön. Az egészségügyi szempontok kiemelt jelentősége mellett, azonban Meyernél megjelenik a szórakozás és kikapcsolódás kérdése. Három fő kategóriát állít fel a városi zöldfelületek típusába: díszter, sétány, és népkert, az első a városközponti kisebb parkok létrehozásának igényét veti fel. A népkerteknél mind a szabályos és szabálytalan vonalvezetés. Javasol verseny- és tornapályát, labdajátékoknak kialakított részt, magaslati pontokat kilátó és pihenőhelyeknek, tavakat, valamint olyan építményeket, amelyek frissítőkként szolgálhatnak. Emlékművek elhelyezését is kiemeli, a kulturális nevelés érdekében. Ő az első aki a növénytelepítésnél a hazai növények alkalmazását hangsúlyozza. Az egzotikus, tájidegen fajokat pedig botanikus kert részeknél javasolja betervezni. Csepely-Knorr Luca úgy hivatkozott Gustav Meyerre, mint aki elősegítette vagy megalkotott egy komplex közpark elméletet (Csepely-Knorr, 2011).

A Stadtpark az első olyan park Bécsben, amely közösségi tulajdonban készült el, 1862-ben nyílt meg. Előzményei, hogy a császár 9 hektárnyi területet adományozott a polgárságnak, annak érdekében, hogy saját költségükön egy olyan parkot létesítsenek, amely mindenki számára látogatható. 1961-ben írt ki pályázatot Bécs városa, azonban nem született első díjas pályamű, így József Selleny tájképfestőt vonták be. terveit pedig az akkori főkertész javításai után kivitelezték (Csepely-Knorr, 2011).

A parkot tájképi stílusba tervezték meg, tó, zenepavilon és szobrok díszítették. Növénykiültetése olyannyira sűrű lett, hogy a szabad gyepfelületek nagyon minimálisan voltak jelen. A parkot legfőképpen sétálásra szánták, így a gyerekeknek külön gyerekparkot (Kinderpark) alakítottak ki a Bécs folyó jobb oldalán (Magyar, 2008).

A párizsi közparkok tervezői közül Jean-Charles-Adolphe Alphand, Edouard André és Braillet Deschamps neveket érdemes megemlíteni. A Parc Monceau egy már létező park átalakításával jött létre, Braillet városi környezetbe itt tervezett először egzotikus

növényágyakat. A Parc Buttes-Chaumont a legnagyobb hatást gyakorolta a közparktervezésre, melyhez Alphand és André neve is köthető. Ez a terület is kimondottan közpark célra jött létre. A nehéz és izgalmas terepviszonyokat a tervezők kihasználták, a növények szempontjából az egyes tájakra jellemző fajokat akarták megjeleníteni, honos növények alkalmazásával (Csepely-Knorr, 2011).

A zágrábi Maximir park eredetileg vadászat és fakitermelés céljait szolgáló tölgyerdő volt. Majd kiegészült egy kilátóval, onnan sugarasan kiinduló ösvényekkel és gazdasági épületekkel. vendégházzal. 1794-ben nyílt meg a park. Később katonai tábor és a hadifoglyok őrzésére szolgáló hellyé vált, később pedig a lakók visszahódíthatták kiránduló és piknikező helynek. 1838-43 között nyerte el végleges alakját, tájképi stílusban. A parkban tájképi kert minden nélkülözhetetlen eleme megtalálható volt: kilátó, svájci házika, pavilon, templom és még mások. Ünnepeket rendeztek, a városból a kocsival nem rendelkező polgárok egy árnyékos mellékutón tudták megközelíteni a parkot. Növényvilága nagyon gazdag volt (Magyar, 2008).

2.2. Magyarországi városi közparkok fejlődése

A 18. századra nyúlik vissza Magyarországon a városi parkok létrejötte. Budapesten a 18. század végén az akkori közparkok mind uralkodói kezdeményezésre alakultak, elsők között a Városmajor, 1785-ben, melyet II. József tervezett Tallherr József építésszel. Francia stílusú, geometrikus vonalvezetésű, közepén egy fő sétánnyal. A pesti oldalon az Orczy-kert jött létre a külvárosban, 1794-ben tervezte Bernhard Petri német kerttervező, de tájképi stílusban. Ekkor még csak magánkert volt, de később megnyílt a látogatók előtt. A belvárosban nem létesítettek a 19. század első felében, ezért a belvároson kívül készült el a Városliget, melyet a német Heinrich Nebbien tervezett meg. A Margit sziget József Nádor idején félig privát és félig nyilvános volt. (Sisa, 2014)

Az ország többi részén fekvő városokba még nem jött létre városi közpark, csak a korai formája, a sétatér. Pozsonynak több sétatere is volt, a legnagyobb 4 fasorral 170 lépés hosszú volt. Ezenkívül sétateret alakítottak még kis Sopronban, Kaposváron, Kolozsváron. Pozsony abból a szempontból is kiemelkedő, hogy itt alakították ki a történeti Magyarország talán legkorábbi közparkját, amely nem a városban volt, hanem átellenben a Duna partján, az Aupark, vagy Városi Díszliget nevet viselte. 1775-76-ban jött létre városi mulatóhelyként, fasorokkal, amelyek csillagformát alkottak, erről kapta legelső nevét a Sternalle nevet, a bécsi Prater mintájára. Később 1832-ben tájképi kerté alakították, körvonala és a központi tér szerepe fennmaradt. A fürdőhelyek is összefüggésben állnak a polgáriasodással és városiasodással. Általában magán kézből finanszírozták a fürdőhelyek parkjainak fejlesztését. Balatonfüreden

egy sétatér is kialakult, majd a 19. sz. elején annak közelében egy angolkert. Szliácson nagyszabású tájképi park létesült, a kastélyparkkal vetekedett. A hazai kertészet nagy személyiségének színrelépése elősegítette a városi parkok fejlődését, Pecz Ármin egy kertészetet hozott létre, tervei alapján alakították ki a budapesti Állatkertet, valamint a Múzeumkertet, mely emlékkertté alakult. új műfajt hozva létre. (Sisa, 2014)

A századfordulón érte el a városszépítési mozgalom a csúcspontját. Budapesten létrejött a főváros kertészete, amely minden városi zöldfelületet felügyelt. 1894-ben állami intézménnyé bővült a Kertészeti Intézet. Ekkor még az angol tájképi kert kialakítás volt a jellemző, majd a geometrikus elemek kezdtek elterjedni, mellyel sűrűbb kiültetések párosultak, a tájképi kertek nagy gyepfelületeivel ellentétben, így a virágágyak lettek a leglátványosabb elemei a parkoknak. A világvárossá fejlődő Budapest megnövekedett, és parkjai is fejlesztésnek indultak, és kezdtek túlterheltté válni, főleg a Városliget, ezért egy új nagy városi park létesítése mellett határoztak, így jött létre a Népliget. Számos elhanyagolt közteret parkosítottak, melyekből kiemelkedett az Erzsébet tér. A Gellért-hegy rendezése a századfordulón történt. Bár a többi város nem vetekedhetett Budapesttel, de mindnek volt saját fő kertésze. A meglévő természeti és történelmi adottsággal rendelkező városok ígéretesek voltak, például a Győri Radó-sziget, Brassó hegyeinek lejtőin ligeteket és sétautakat alakítottak ki, Temesváron szintén létrejöttek ligetek. (Sisa, 2014)

A városi kerteknek, parkoknak több használati formája volt, egyik ilyen a séta, a társas élet egyik fontos eleme volt, mely nem csak a testmozgás szerepét töltötte be, hanem szórakozás is volt. A nézelődés, ismerősökkel való társalgás, térszene hallgatása, fagylaltozás a séta fontos alkotóelemei voltak. Erre alkalmas helyek a korzók, Budán a Várkert alatt volt, Pesten pedig a városligeti korzó volt a legjelentősebb. A parkokban, kertekben eltöltött idő más fajta szórakozást is nyújtott, játék, olvasás, tanulás vagy ismeretszerzés formájában. Voltak ügyességi játékok, kötetlen játékokra csak a félreeső szabad térrészekben valamint játszótéren volt lehetőség. A kiszolgáló létesítmények, „olyan teret képeztek az utca teljes nyitottsága és az otthon intimitása között, amely mindkettő előnyeit ötvözte”- fogalmazott Magyar Erzsébet- a kávézók, vendéglők, pavilonok és kiszokok nem csak vonzották de meg is tartották az arra járókat egy ideig. (Magyar, 2008)

2.3. Erdélyi mezővárosok közparkjainak fejlődéstörténete

2.3.1. Gyergyószentmiklós

Gyergyószentmiklós a harmadik legnépesebb városa Hargita megyének, a gyergyói medence keleti felében fekszik, a XIII-XIV században keletkezett. (*Caritas Vidékfejlesztés Gyergyószék*, n.d.)

Gyergyószentmiklós szíve a Szabadság tér, egykor piactér volt, ma Székelyföld egyik legszebb, parkosított kisvárosi főtere. Amely a száz évvel ezelőtti képét mutatja, mivel a 19.-20. század fordulóján alakult ki. A főter mai arculata fokozatosan alakult ki, városias voltát elsősorban az örmények által építtetett házak adják, “örmény építészeti örökség”-ként tartják számon. (“Gyergyószentmiklós,” 2023)

Mivel a főter a száz évvel ezelőtti képét őrzi, így létrejött, fásítása akkorra tehető körülbelül, mint a Józsiás park. Régen a főtéren szélén volt egy pavilon, középen pedig egy obelisz, az úthálózata kidolgozottabb volt mint most, a közepén egy darabig végig futott egy őt, amely szétsugárzott a park szélei felé, sokkal több paddal és növénykiültetéssel. Ma úthálózata egyszerű, faállománya egy főterhez képest nagy, összetétele hasonló az akkoriban fásított piacterekkel és parkokkal. A következő nemzetségek találhatók meg: *Betula*, *Buxus*, *Picea*, *Pinus*, *Robinia*, *Sambucus*, *Tilia*, *Thuja*. Régebben volt játszótér és pergola is, mára egy kiállító rész, padokkal, valamint egy fa faragott szobor, amely a helyi szobrászművész, Burján Gál Emil alkotása – a római katolikus templomban levő, fából faragott szobor felnagyított hasonmása – a város védőszentjének, Szent Miklósnak a szobra. (“Gyergyószentmiklós,” 2023) A főtéren történtek kisebb újítások, a járófelületek, szórt burkolattal, majd kőlapokkal, teljes rendezés vagy megújítás nem történt.

2.3.2. Csíkszereda

Csíkszereda a mind a négy égtáj felől érkező utak kereszteződésénél alakult ki, mivel a szomszédos falvak ott tartották szerdai vásáraikat, a neve is innen ered. Kialakulása a 15. századra első felére ehető, (“Csíkszereda,” 2024)

A város központi parkja, mely a város legnagyobb parkja is egyben, régen egy mocsaras terület volt, Vizellő-rétnek hívták. 1935-ben parkká nyilvánították, az akkori városvezetés kezdeményezésére, így a városlakók kedvelt szabadidős és találkozóhelye lett. (“Csíkszereda,” 2024) Később létesült, mint a Molnár Józsiás. A katonai térképek is jól mutatják, hogy a terület építkezésre nem volt alkalmas, mivel a település növekedése elkerülte, majd körül ölelte épületekkel a területet.

A lakosok visszaemlékezései alapján a gyerekek délutánjai azzal teltek, hogy kimentek játszani a parknak arra a részére ahol jelenleg az ismeretlen katona szobra áll. A helyében akkor egy mocsaras tó volt, aminek a vizén lehetett tutajozni - elmesélte Löffler Vilmos. Birta Antal pedig arról számolt be, hogy a termés beszolgáltatásakor a szekerek sora a templomtól a gabonabázáig állt, a régi gabonabáza a mai görkorsolya pálya, vagyis pumpapálya helyén állt. A mostani főtér helyén (amely 1976-ban jött létre) pedig egy kicsi és hosszú park volt, ahol jól lehetett biciklizni. 2011-ben pedig egy ismeretlen lakos mesélt a kisfülű Frici bácsiról, aki elkergette a fiatal gombászokat a parkból, hogy neki több maradjon, mivel „harminc évvel ezelőtt” (2011-től számítva vissza 30 évet) lehetett gombászni a központi parkban. (*Történetek Csíkszeredáról És Lakóiról*, n.d.)

Dendrológiai parknak is nevezik, mivel értékes fafajok találhatóak ott: fenyőfélék, közönséges pagodafa (*Sophora*), meggyfa (*Prunus*), magas kőris (*Fraxinus excelsior*), díszalma (*Malus halliana*), mogyorófa (*Corylus*) és eperfa (*Morus*). A Hargita Megyei Kulturális Központ épülete felőli bejáratnál (a park dél-keleti sarka) található 4 amerikai duglászfenyő (*Pseudotsuga menziesii*), a fenyőkkel szemben áll a város egyetlen tiszafája (*Taxus baccata*). De van még akác (*Robinia*), ecetfa (*Rhus typhina*), fűz (*Salix*), vadgesztenye (*Aesculus*) hárs (*Tilia*), juhar (*Acer*), nyár (*Populus*), nyír (*Betula*) Körülbelül 15 fajta madár él a parkban, például: erdei pinty, zöldike, tengelic, fenyőrigó. (“Csíkszereda,” 2024)

Különböző rendezvényeket is szerveznek, például a Pityókafesztivál, karácsonyi vásár. A park mellett más fontosabb közösségi és sétáló terek a főtér és a Petőfi Sándor sétáló utca. A park jelenlegi funkciói a következők: játszótér, pumpa pálya, az ismeretlen román katona emlékműve, középen egy forrásház vagy pavilon van, amelyet nemrégiben építettek, más megújításokkal egyszerre. (*Több látványos beruházás is elkezdődött a csíkszeredai központi parkban*, n.d.) Területe 2,6 ha, középen végighalad 2 párhuzamos sétány, az északi részén pedig x alakban rajzolódnak ki az utak a parkon.

2.3.3. Székelyudvarhely

Székelyudvarhely Hargita megye második legnépesebb városa, valamint az Udvarhelyi-medence gazdasági és művelődési központja. Több településből olvadt össze. Sétatere, vagy városi parkja a Küküllő menté helyezkedik el. (“Székelyudvarhely,” 2024)

A székelyudvarhelyi sétatér születését 1903-ban döntötték el, a Nagy-Küküllő jobb partján a Pipás kertben. Épült zenepavilon a területen, valamint egy 100 m hosszú, 60 m széles korcsolyapálya is. 1905 őszén már volt világítás, 1907-ben pedig beültetették több mint 300 facsemetéssel: gesztenye, juhar, platán, kőris, feketedió. Tenispálya is létesült a sétatérén, a kommunizmusban pedig játszótér. A park közepén vendéglő volt, régen is és most is.

A sétateret 2010-ben újították meg, területe 2,5 ha, egy filagória, kis fémkutak is kerültek a parkba. {Citation}

2.3.4. Sepsiszentgyörgy

Háromszék legjelentősebb városa, s egyben a székvárosa, székhelye is. Kézdivásárhelytől 36 km-re helyezkedik el. 1332-ben említik „Sancto Georgio” néven. („Sepsiszentgyörgy,” 2024) Az évek folyamán a központi park több nevet is viselt: Sötét park, Potsa-park, azonban már egy ideje az Erzsébet park nevet viseli. („Az Erzsébet park - 2010. július 28., szerda -,” 2010) A második katonai felmérésen már kivehető a mai park formája, de akkor még teljesen üres terület lehetett, még nem is volt körül építve, azonban a harmadik katonai térképen teljesen le van határolva utakkal és épületekkel, jól kivehető a nyugati oldalon lévő rézsűs rész. Növényállományáról egyik felmérés sem árulkodik.

Régen ez a tér is piactér volt, Orbán Balázs elmondása szerint a kolozsvári főteret is túlszárnyalta a nagysága. (Orbán, 1991) 1893-ban javasolt parkosítást a templom körüli térnek Hatolykai Potsa József. Az angolparkok mintájára veszi kezdetét a parkosítás. Már ezelőtt elkezdődött a tér lekövezése, a nyugati rész teraszosítása és gesztenyefa sor ültetése a felső sétány mellé. Erzsébet királyné emlékére ültettek szomorú fűzeket és tölgyeket a mai tó helyére. 1899-ben, valamivel később, pedig több száz csemetét és cserjét ültettek el. („Az Erzsébet park - 2010. július 28., szerda -,” 2010) A 20- század első felében még vegyes funkciójú volt a tér, a park és a piactér osztozott egymással a területen. 1930-ban készült el egy terv, amelyben a piacteret egyesítik a parkkal. Elsőnek megjelenő emlékmű a parkban az 1848-as obelisk volt, majd jóval később Márton Áron és II. Rákóczi Ferenc szobra a templom mellett, kopjafák és Mikó Imre szobra. Fontos kulturális épületek is létesültek a tér szélén: kórház, takarékpénztár, kávéház. 2010-ben újították meg a parkot, új ülőfelületekkel, lámpaoszlopokkal, burkolattal, sziklakerttel, szökőkúttal, tóval, melyen átvezet egy híd, valamint egy játszótérrel. 2015 után lezárták az utakat az autós forgalom elől a színház környékén. Így helyet kaptak újabb események és vásárok megszervezésére. (Csaba, 2023) A park növényállományában még a következő nemzetségek lelhetők fel: Aesculus, Morus, Picea, Platanus, Populus, Prunus, Robinia, Salix, Tilia, Thuja, Quercus. A park jelenlegi területe közel 4 hektár.

2.3.5. Kovászna

Kézdivásárhelytől 20 km-re délre található, átszeli Kovászna pataka, amely a főtéren is áthalad. Lakossága nem nagy, de természeti adottságainak köszönhetően gyógyközpontként van számon tartva, sok borvízforrása és mofetta található itt, valamint az ország legnagyobb szívgyógyászati központja. A főtéren található egy természeti ritkaság, amely a város főterén

található, az úgynevezett Pokolsár, amely védett természeti értéknek számít, egy iszapvulkán, amely kénes, szén-dioxidos gázkitöréseket bocsájt ki, és nagy turisztikai látványosságnak számít. („Kovászna,” 2023) (Dr. Bíró, 2015)

A főtér fejlődéséről nagyon kevés információ található. Orbán Balázs Székelyföld leírásában azt írja, hogy a központi régen piactér volt, közepén a Pokolsárral. (Orbán, 1991) Városmagja a szocializmus idején alakult át, a város többi részével, és az épületek jellege jól mutatja, hogy turisztikai városnak szánták, területe 0,8 ha. (Dr. Bíró, 2015) Ekkora tehető a főtér fásítása és zöldítése, amelyet a jelenlegi állapota jól mutatja, a stílusjegyei, egyszerű úthálózata, növénykiültetésében sok cserje és örökzöld egyed. A főtéren fellelhető főbb nemzetségek a következők: Buxus, Betula, Picea, Salix, Tilia, Thuja, ezenkívül sok egynyári kiültetés is van. A főteret közrefogja a szélén végigfutó kovászna pataka és a Pokolsár. A patak mentén a főtéren túl is végigfut egy rendezettebb sétány, melyen egy játszótér is elhelyeztek. A főtéren sok szobor található: Körösi Csoma Sándor mellszobra, egy 1956-os forradalomra emlékező emlékmű, egy Erkel Ferencz szobor, Dr. Benedek Géza szobra, Gazdáné Olosz Ella szobra, Fábián Ernő mellszobra, Ignác Rózsaszobra, valamint más kortárs emlékművek, középen egy szökőkút és egy borvízforrás is van a főtéren. Sok ülőfelülettel a főtéren és a sétány további részein, melyek alkalmassá teszik a helyet a pihenésre, egyedül a főtér mellett elhaladó forgalmaz út nem kedvez ebben.

2.4. Kézdivásárhely történeti áttekintése a főteret és Molnár Józsiás parkot kiemelve

Kézdivásárhely helyén egy „Praetoria Augusta” nevű római város állt régen, melyre konkrét bizonyítékot 1852-ben találtak, amikor a város ÉK-i részén ásatásokat végeztek és római műemlékeket kaptak. (Orbán, 1991)

Első írásos, okleveles említése 1407. november 24-éből származik, Nádasdi Mihály leveléből, amikor még Torja vásaraként említi. 1427-ben Luxemburgi Zsigmond király kibocsájtott adománylevelében városi rangra emeli, pontosabban mezővárossá. (Incze, 2012) Mostani megnevezése, a Kézdivásárhely („Kyzdywasarhel”) I. János király levelében jelenik meg először. A város fokozatosan Kézdiszék gazdasági és kulturális központjává vált, és csak hosszú versengés után maradt alul Sepsiszentgyörggyel szemben. Kevés információ maradt fenn a város korai szerkezetéről. A város első állandó lakosai a kovácsmesterek voltak. (Dimény, 2018)

Deszkaváros néven is emlegették: „Aesculi oppidum”, mivel az épületei mind fából épültek, ami a későbbiekben sok gondot és tragédiákat okozott. A város kialakulásának oka a

Brassó és Moldva közötti kereskedelmi útvonal volt, mivel a környező falvakból a lakosság ott eladhatta portékáikat. Először csak Torja faluból költöztek ki oda kereskedők és kézművesek, majd sokak követték. A kézművességen kívül szállítással is foglalkoztak az ottaniak. (Kiss, 2010)

A 15.-16. századokban a város magját a trapéz alakú piactér adta, mely köré az első telepések csoportosultak. (Olasz, 1999)

1750-ben középvárosi besorolást kapott, Erdély egyik fontos kézműves- és kereskedelmi központjává vált. 1786-ban visszaesett a régió város hierarchiájában a kisvárosi kategóriába, majd 1875-re visszanyerte középvárosi besorolását. (Dimény, 2018)

Magáról a város szerkezetének alakulásáról viszonylag keveset tudunk. Olyan adatok állnak rendelkezésünkre, amelyek a városon belüli kapuk számát ismerteti, 1567-ben 60 kapu, míg 1614-ben 155-re nőtt ez az érték. A város a fejlődése során tűzvészek is pusztították, az első 1703-ban történt, amely során a város szinte teljesen elpusztult, azonban hamar újjáépítették. (Dimény, 2018) Az első katonai térképen ismerhetjük meg a város szerkezetét, amelyen jól kivehető, hogy a város a piactér köré épült ki. A vásártér DNy-i sarkában helyezkedik a református templom ami régen katolikus templom lehetett, és mellette a temető, akkoriban még a város belső területén helyezkedtek el a temetők a templomok mellett, de ezt a 16-17. századok közepén telepíthették ki a város keleti szélére. (Dimény, 2018) Az első katonai térképen a jelenlegi Molnár Józsiás területe még nincs is a város határain belül, nem hogy esetleg más funkciója lett volna.

A második tűzvész 1834-ben következett be, előtte 558 faház volt a városban, ebből 421 megsemmisült. A tűzvész során leginkább a piactér és környéke égett le, mivel fából, deszkából építették fel a vásáros bódékat és házaikat. Az osztrák kormány százezer forint segélyt ígért a város újjáépítésére azzal a feltétellel, hogy újra tervezik a város szerkezetét, de a városlakók tiltakoztak, így maradt fenn ma is az udvarteres elrendezés. (Olasz, 1999)

A 20. század első felére az udvarterek udvar, magán jellege fokozatosan szűnt meg, mivel már az ott lakó családokon kívül mások is beköltöztek, így több család életterévé váltak az utca udvarok, melyeknek végeit egykor gerendákkal zártak el, azok megnyíltak és utcákká alakultak. (Dimény, 2018)

Ez a jellegzetes települési forma az erdélyi kézműiparos városokban a foglalkozással együtt járt. Ma már csak nyomokban maradt fel, például Marosvásárhely főterén és Székelyudvarhelyen, de inkább átjáróházak formájában. (Vámszer, 1977)

A második katonai térképen (2.ábra) már látható egy nagy zöldfelület a mai park helyén, azonban az még felparcellázott formában jelenik meg, É-D-i irányban hosszú telkekre van felosztva.

A városban voltak kisebb kertek, amelyek különböző éttermekhez vagy kocsmákhoz tartoztak, azoknak a teraszaik voltak, valamint egyéb szórakozási lehetőségekkel is szolgáltak. Ilyen volt az egykori Unió-kert, a keleti-kertek mögött, melyen egy néhány szobás ház, két tekepálya és egy nagy nyári táncterem volt. Előtte állt az Első-kert, melyet később Vendégszerető-kertnek hívtak, itt is szintén tekészésre és az árnyékot szolgáltatató gesztenyefák alatt pedig flekkenezésre volt lehetőség. (Földi, 2004) A gőzfürdő előtti sétaterén, amely közel volt a főtérhez, egy kisebb kert volt, ahol szabadon lehetett szórakozni a szabadban, ez a korabeli kézdivásárhelyi képeslapokon lelhető fel. (Beke, 2004)

A szabadban való időtöltés, pihenés és szórakozás a polgári életvitel egyik sajátos megnyilvánulása volt, a 19. század végére Kézdivásárhelyen is mint általános igény jelent meg. 1863-ban tartott egy gyűlést az egyháztanács, melyen megfogalmazódott, hogy a városszéli, mostani református temetőt rendezni kell, a keleti oldalán sétateret kell létrehozni, valamint egy sor sírbolt építésére is lehetőség nyílik. (Dimény, 2019) Ezenfelül még oly módon is segíteni akarta az egyház a várost ebből a szempontból, hogy a mai Iskola utca, akkoriban Kertmege utcából nyíló, Takarékpénztárig tartó kert, sétatéri funkciót kaphasson. Kicsi sétatérként volt ismert a neve, melyen egy zenepavilon is helyet kapott, melyen önkéntes tűzoltók zenéltek olykor. (Incze, 2012)

Következő nagy előrelépés Molnár Józsiás által történt akinek a családja elveszítette a vagyonát, de felnőttkorában sikerült talpra állnia, ezt követően vásárolta fel az egykori Ezeres-kert valamennyi részét, amelyet azelőtt Wesselényi Miklósnak ajándékoztak a kézdivásárhelyiek, mivel nagylelkű adományt adott a városnak a második tűzvész után. Ezt a területet később még más telkekkel bővítették. (Kiss, 2010) Itt építette fel lakóházukat, majd egy mintakertészetet hozott létre mellette. Az 1880-as években megengedte idegenek számára, hogy beléphessenek a kertjébe nappal a következő rendelkezés betartásával: „Szemnek mindent, kéznek semmit”. Gyümölcsös, szőlős és virágoskert is volt a kertjében, mely abban az időben minta értékűnek számított. Feleségével, Gaál Emíliával úgy rendelkeztek végrendeletükben, melyet 1903.április 28.-án írtak meg, mivel nem volt gyerekük, haláluk után a házat és a kertet a városnak adományozzák, melyből sétatér alakítandó ki a város számára. Ennek következményében létrejött a „Józsiás és Emília Kézdivásárhelyi Sétatéri és Tanulmányi –alapítvány”, mely a vagyon jogos tulajdonosa, majd ezt adták át a város vezetésének. Az alapítvány törvényes jogi bejegyzésére 1909-ben került sor, így ekkor nyílt meg hivatalosan az

alapítványi park vagy sétatér. (Kiss, 2010) A parkba ingyen léphetnek be az emberek, valamint abból a jövedelemből, amelyet a fennmaradt épületek hoznak, az egyharmad részét olyan kézdii születésű jóképességű diákoknak kellett adniuk, melyek szegény családból származnak, második harmada a jövedelemnek a várost illeti, mint fenntartó, az utolsó harmadot pedig az épületek fenntartására kellett fordítaniuk. (Dimény, 2018)

Azután többször emlegették a lapok Józsiás-kertként, vagy főleg sétatérként, melyre szépen lassan beköltözött Kézdivásárhely társadalmi élete. A zenepavilonban a helyi fűvószenekear játszott, tenisz pálya is létesült a parkban, így a kicsi sétatér elnéptelenedett, 20 éven keresztül állt elhanyagoltan, míg végül 1935-ben nyílt meg újra a Sport Egyesület jóvoltából. (Dimény, 2018)

1919-ben készült el a park első rendezési terve, melynek során a területe is növekedett 2000 m² –el, a Benkő Pál féle telekkel. Előtte is voltak kezdeményezések a park rendezésének tervére és egy pavilon létesítésére, de mindig halasztódott. Egy 1924-es jogszabály értelmében a város nem kezelhette a sétateret, mivel az alapítvány tulajdonában volt, így megválasztották gondozásért felelős igazgatóságát az alapítványnak. Ezek után sikerült a parkba bevezetni a vizet, így 1929 telén jégpályát nyitottak. (Dimény, 2019) Tenispálya is létesült a parkban, ahol nyáron teniszezték, röplabdáztak, télen pedig a korcsolyázóknak adott helyet. (Beke, 2022)

Az alapítványnak 2 része volt, egy tanulmányi, és a sétatéri része. (Kézdivásárhelyi Incze László Céhtörténeti Múzeum, 3/a. „Szabályzat a „Józsiás és Emília alapítvány” kezeléséről” 1912) A tanulmányi részében abból a pénzből, amelyet az épületek hasznosításából szereztek olyan kézdívásárhelyi születésű diákoknak osztották szét, akik szegény családból valók, de jó képességűek. A maradék összeg a várost illeti, valamint az épületek karbantartására is kellett fordítani. A második világháború nagyon nem kedvezett az alapítványnak, mivel az azt követő években az új hatalom felszámolta azt. A park és az egykori lakóház megmaradt Józsiás és felesége akarata szerint, viszont a diákok támogatása ezek után teljesen megszűnt. (Dimény, 2018)

2.5. Revitalizáció – definíció, keletkezés

A revitalizáció fogalma mára már egy divatos fogalommmá vált, mivel nem csak a tervezés kapcsán, hanem a mindennapi életben is használják a megújulás kifejezés helyettesítésére.

A.F. Clarke Wallace (1956) antropológus határozta meg a revitalizáció fogalmát és gondolatát, ő javasolta a „revitalizációs mozgalom” kifejezést, melyet úgy definiált: „mint egy társadalom tagjainak azon törekvését, hogy belső megújulással kielégítőbb kultúrát építsenek.

Ma a revitalizációt: sokoldalú erőfeszítésként határozzák meg, mindezt magába foglalja a restaurálást, a rekonstrukciót, a modernizációt és a különböző szempontból lerombolt épületek, városrészek vagy városok újjáélesztését célzó intézkedéseket. (Pawlowska és Swaryczewska 2002)

A revitalizáció a lakosok részvételének, a műszaki szabványok betartásának, a környezetbarát megoldásoknak és a nyílt döntéshozatali folyamatnak az eszméjén alapult.

Egy különleges példa Detroit, az a város, amely az egészét tekintve alávetné magát a revitalizációs folyamatnak. 1950-től kezdődően a város állapota romlani kezdett. A pénzügyi problémák miatt ma a várost magas munkanélküliség és alacsony lakosságszám jellemzik. A város tájképét kietlen gyárak, templomok, iskolák és lakóházak romjai alkotják. Felmerültek olyan elképzelések, amelyek Detroit újjászületésére irányulnak a fenntartható fejlődés elvének megfelelően, a zöld és megújuló energiaforrások tudatosan kialakított rendszerei révén, két nagy zöld gyűrűt akarnak létrehozni.

A társadalmi és gazdasági tényezőktől függnnek a városrészek leromlását okozó problémák, amik olyan megoldásokat kívánnak melyek helyre szabottak, tehát az adott hely igényeihez igazítva történik a kialakításuk. (Wilczkiewicz & Wilkosz, 2015)

A kertrevitalizáció a rendelkezésre álló történeti forrásokon, a helyszín még azonosítható műemléki értékein, egy adott stílustörténeti korszak formajegyein illetve analógiákon alapuló kertmegújítás; a helyszíntre leginkább jellemző korszak stílusjegyeit alkalmazva, az új igényeknek megfelelő funkcióbővítéssel újul meg a park. (Fekete, 2021)

3. ANYAGOK ÉS MÓDSZEREK - Vizsgálatok

A tájépítészeti revitalizációs tervek alapja a terv helyszínének megismerése. A történetisége, a kultúra és a társadalom, ami meghatározta az évek folyamán. Ez adja a keretét a jövőbeni tervnek. A helyszín megismerésének a legjobb módszere annak felmérése, elsősorban nagy léptékben, település, városi szinten, majd kis léptékben a tervezési helyszínt nézve szabadtérhasználati, térszerkezeti, zöldterületi szempontból.

Mindezek előtt kutatásokat végeztem az európai városi zöldfelületek fejlődéstörténetében, a közparkok kialakulásától a 21.századig, előbb európai nagyvárosok közparkjait vizsgálva, majd magyarországi zöldfelületeket, egyre közeledve az erdélyi mezővárosi parkokhoz. Megvizsgálva azok eltéréseit, hasonlóságait, melyekkel egy fajta mintázatot állíthatok fel, amellyel megőrizhetem a Molnár Józsiás park történelmi értékeit, de kortárs megújítási módszerek beépítésével, hozzáadásával.

A helyszín megismerése érdekében történelmi vizsgálatokat végeztem, ezután nagy léptékben néztem a várost (városszerkezeti-, zöldfelületi-, vízhálózati-, városfejlesztési-analízisek), majd kis léptékben a tervezési területet, a parkot (jelenlegi állapot vizsgálata, növényfelmérés, konfliktusok- és látványkapcsolatok analízise). Ezeket a vizsgálatokat az AutoCad, ArchiCad, QGis, Photoshop programok segítségével készítettem el.

A főtérre vonatkozó előző tervek vizsgálatából kiderülhetnek, azok a hibák amelyek még kiküszöbölésre várnak.

A hely fő funkcióit és kapcsolatát a lakókkal egy kérdőív segítségével ismertem meg. A kérdőív legfőképpen a városi lakókhöz szólt, valamint a város környéki falvakban élő emberekhez, akik életében Kézdivásárhely központi szerepet tölt be. A célja az volt, hogy megismerjem a Kézdivásárhelyen és környékén élők, dolgozók véleményét, igényeiket a Molnár Józsiás parkról.

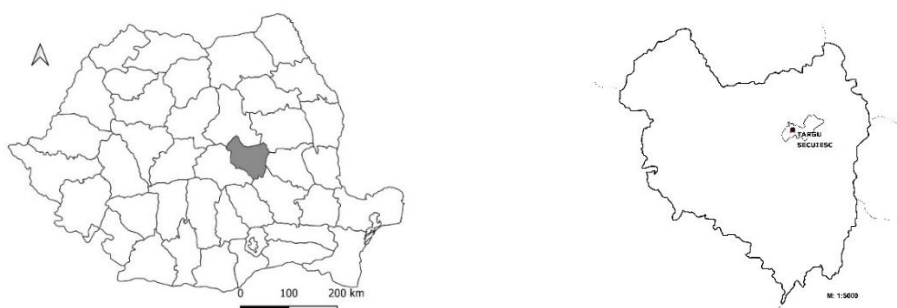
A kérdőív online történt Google Űrlap formájában. A 27 kérdésből álló űrlapot 2024.február 24-én osztottam meg a kézdivásárhelyi és környékbeli lakósokkal és körülbelül egy hét alatt beérkezett 360 válasz. A kérdőív a következő linken érhető el: <https://forms.gle/FS7YAyhQy5EdV9uZA>

Más kutatási módszerként a felsoroltakon kívül még esettanulmányok vizsgálatát választottam, hasonló példát keresve, melyből már megfogalmazott és bevált megoldásokat találok a felmerült problémákra.

3.1. Településszintű vizsgálatok

3.1.1. Földrajzi jellemzés

Kézdivásárhely Romániában, Kovászna megyében, a Felsőháromszéki medence közepén a Feketeügy-folyó völgyében helyezkedik el, a Kárpát-medence legkeletibb részén fekvő magyar többségű kisváros, az egykori Kézdiszék központja. Sepsiszentgyörgytől, Kovászna megye székhelyétől 30 km-re, Brassótól 60 és az Ojtozi-szorostól 23 km-re fekszik. (forrás: <https://www.kezdi.ro/kezdivasarhelyrol/>)

1.ábra – Kézdivásárhely elhelyezkedése országos és megyei szinten (saját munka)

Kézdivásárhely a Felső-háromszéki-medence közepén helyezkedik a Brassói-medence északi nyúlványán Kovászna megye területén (1.ábra), el 566 tengerszint felletti magasságon, körülveszi a Bodoki-hegység, a Háromszéki-havasok, a Nemere-hegység, a Répát-hegység és a Bodzai-havasok. A medence közepén halad át a Feketeügy-folyó. (<https://www.kezdi.ro/kezdivasarhelyrol/>)

3.1.2. A történelmi analízis

Az első katonai felmérésen (2.ábra bal felső sarok) jól látható, hogy a mai Molnár Józsiás területe még nem is tartozott a városhoz.

2.ábra – Történelmi analízis – katonai térképek vizsgálata (saját munka)

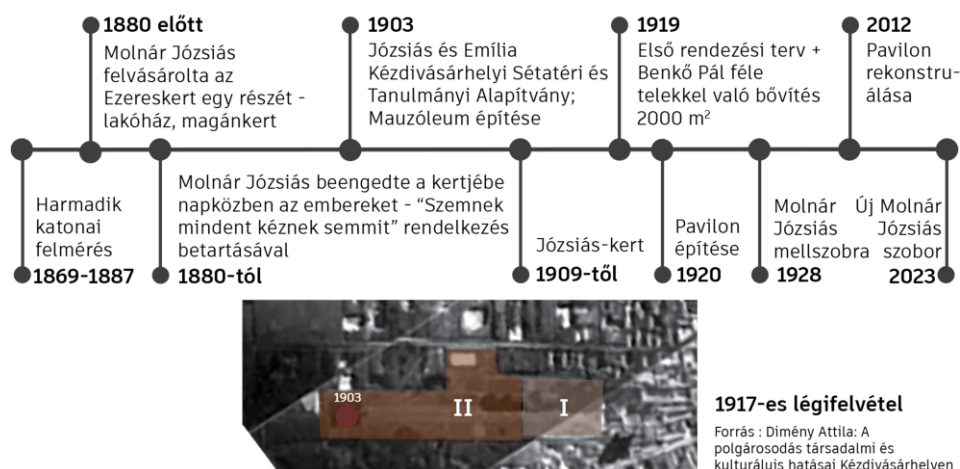
A második katonai felmérésen jelenik meg, mint felparcellázott terület, és a harmadikon látható a mai alakjában, mint egybefüggő zöldfelület (2.ábra).

A Molnár Józsiás park kezdetben magánkert volt, amelyet a tulajdonos nyitotta meg a városlakók számára pihenésre. Molnár Józsiás az egykori Ezeres kertet vásárolta fel, ahova felépített lakóházát, és más melléképületeket, mint kinti konyha, istálló, gabonás, pajta, sütőház. Ezt a kertet a későbbiekben ők, majd az alapítvány is bővített más telkekkel (Dimény, 2018).

Molnár Józsiás lakóházában működött egy időben a Kaszinó és a könyvtár (Incze, 2012). Itt nyomtatták a Székely Hírmondót, Háromszék első lapját. Könyvtárában minden írónak külön szekrényt biztosítottak. (Kiss, 2010) 1940-től pedig a Bujdosó nevű vendéglő, amely máig fennmaradt, a lakóházhoz tartozó melléképületek egyikét, amely talán a konyha lehetett közfürdővé építették át, majd 1980-ban lebontották (Beke, 2022).

Jelentős szerepe volt a szabadidőtöltésben a kert központjában felépített pavilonnak is, ahol kezdetben finom süteményt, ízletes fagyaltot lehetett fogyasztani, térszene kíséretében. Dimény Attila Múzeum igazgató visszaemlékezése alapján a cukrászda az egykori sütőház helyén épült. Az a park közepén egy 70-80 cm magas dombon állt, amelyet az épület elbontásakor szintén eltüntettek. A kriptához közelebb a zenepavilonban minden vasárnap a tűzoltók fűvós zenekara koncertezett, más népi zenészek is léptek fel. Kiss László gyerekkori visszaemlékezése alapján pedig kiderül, hogy a séta a parkban jobbról balra történt (Kiss, 2010).

A múzeumi archív anyagok között szőnyegágy tervek, a cukrászda környezetének, a fogadótérnek kialakítási-, megvilágítási-, valami információs táblák terve is fellelhető. Jegyzőkönyvekben leírják a pavilon építéséhez szükséges anyagokat. Ezeknek nagyrésze valószínűleg nem valósult meg, csak a pavilon. (1- és 2. Melléklet)

3.ábra – A park fejlődésének idővonala

3.1.3. A város épített örökségei

A műemléki jegyzékben 1955-ben még csak a kantai Minorita kolostor, valamint a római katolikus templom szerepelt. A Velencei karta megjelenése után, 1965-ben megkezdődik Romániában is a műemlékileg védett együttesek és városrészek leltározása. Az első tanulmányban, amely ebben a témában készült a városról csak a főter és az épületeinek a homlokzatára vonatkozott a szabályozás. Románia is csatlakozott 1989 után a nemzetközi szabályozásokhoz ebből kifolyólag fogadta el a Történeti Városok Védelmének Nemzetközi Kartáját és elfogadta 1987-es irányelvet (Olasz, 1999).

Kézdivásárhely központi része két védett területet foglal magában:

1. TÖRTÉNELMI KÖZPONT - A osztályú védett terület-Gábor Áron tér és a tér melletti udvarterek
2. MŰEMLEKVÉDELEM ALATT ÁLLÓ TERÜLET VÉDŐZÓNÁJA - magába foglalja az egész udvarteres városszövetet

Az 4.ábrán az első pont, a történelmi központ kékkel van lehatárolva ,míg a védőzónája bordóval.

Kézdivásárhelyet múltjának térbeli lenyomata, a központi teret körülvevő belső udvarok, udvarterek hálózata Európában egyedülállóvá teszi. A központi területen találhatók a város főbb reprezentatív közterei, például a főter és a sétálóutcák, ahol a gazdasági és szabadidős tevékenységek koncentrálnak (banki- és kulturális intézmények, kereskedelmi egységek), amelyek dinamikussá teszik a közéletet. Itt rendeznek meg több városi jelentőségű rendezvényt, mint a város napok, virágvásár, heti vásárok, karácsonyi ünnepségek és a március 15.ei felvonulás.

A történelmi központot a Gábor Áron tér és a köré rendezett udvarok alkotják. Ezért két különböző tértípust foglal magában: egyrészt a központi egykori piac teret az épületek homlokzatával, körülötte pedig az udvarterek sora, mely szerepel az országos jelentőségű történelmi műemlékek listáján.

Az épített örökség fontos szerepet játszik a helyi identitás és hitelesség erősítésében, mind a kulturális örökség és a védett műemlékek, mind a helyi közösséget vagy a város történelmét reprezentáló egyéb épületek.

A Kézdivásárhelyre vonatkozó műemlékjegyzékben 1991-ben 24 műemlék és két műemléki jelentőségű terület. a Főter és Degécia, szerepelt. 1996-ban a helyi javaslatokkal a műemléki jelentőségű területek még 3-mal bővültek, valamint a főternek a védőzónájával, amely az egész udvarterek városszövetre terjed ki. A Kulturális Minisztérium adatai szerint

Kézdivásárhelyen jelenleg összesen 39 nemzeti műemlékkel rendelkezik, melyből a legfontosabb turisztikai látványosság a központi történelmi terület.

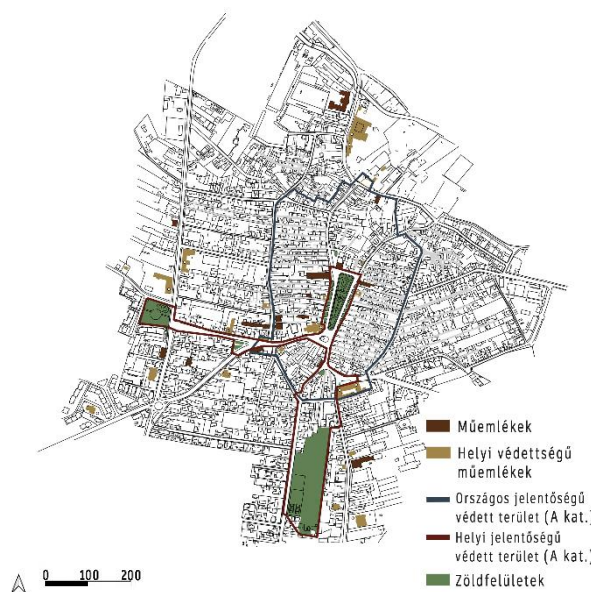
A település rendezési tervben megfogalmazott célok:

-a központi terület és a reprezentatív közterek regenerálása a városi tér minőségének növelésével, innovatív és multifunkcionális jellegének elősegítésével, valamint a gyalogos megközelíthetőség elősegítésével

(Arh. Corniciuc, 2012).

A terület sajátosságaihoz illeszkedő funkciójú új épületek engedélyezéséhez szükséges az Övezeti területrendezési tervi dokumentumok kidolgozása és jóváhagyása. A közterületen történő beavatkozások (utcabútorok, járdák, növényzet stb.) esetében a történelmi magra ráépített teljes központi részterületre vonatkozóan terveket kell kidolgozni, amelyeket a Közmunka-, Közlekedési és Lakásügyi Minisztérium és a

Kulturális Minisztérium hagy jóvá, illeszkedik a meglévő történelmi épületek arculatához, anyaghasználatához, formavilágához. Mivel nem készült még a városnak település arculati kézikönyve, így a meglévő épületek és történelmi értékeket kell mintául venni, mely érvényes a parkra is.

4.ábra – Kézdivásárhely műemléki védettségű zónái és épületei (saját munka)

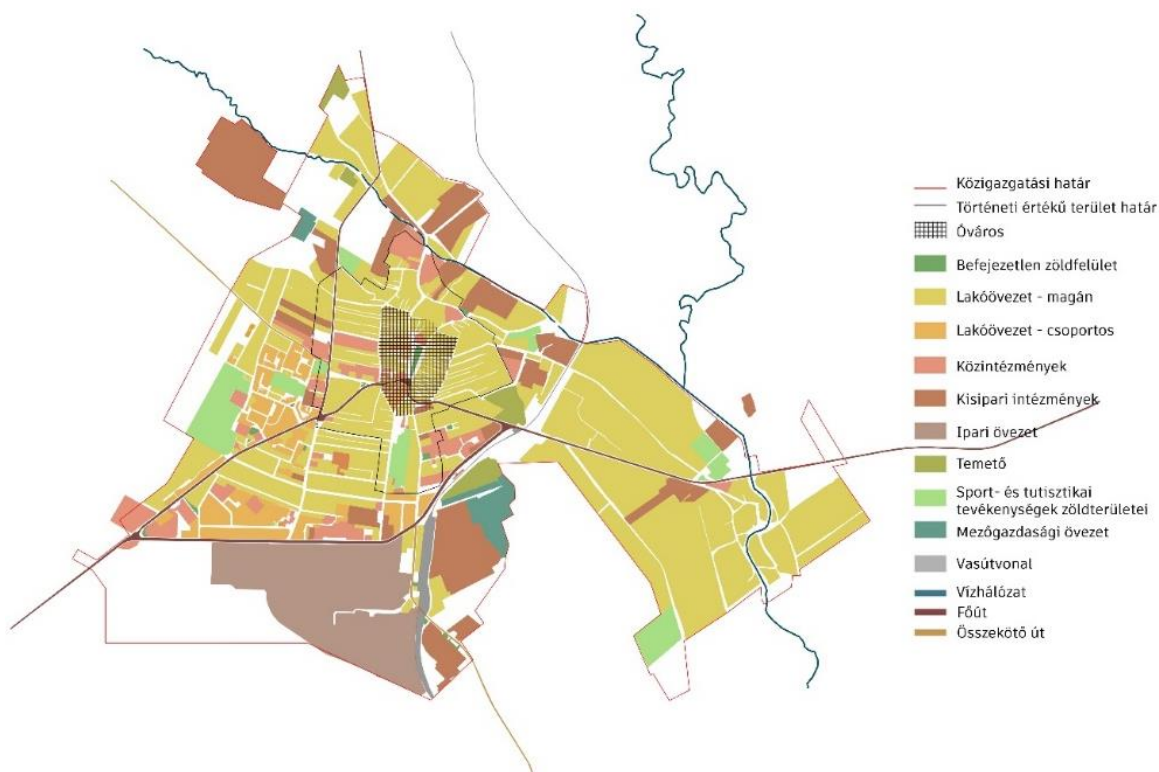
3.1.4. Városszerkezet

Az Óváros A osztályú védett területnek számít, ebbe beletartozik a főtér és az azt körülvevő udvartérháló. A történelmi központot körülveszi a műemlékvédelmi terület, a főtér védőzónája. A központi terület több funkcionális területből áll: közintézményeket, szolgáltatást biztosító intézményeket, kisebb, nem szennyező termelőtevékenységeket végző intézményeket, közhasználatú zöldfelületeket, egyéni és kollektív lakásokat tartalmaz (5.ábra).

Az építészeti értékekkel bíró területen kívül a lakások jól körülhatárolt telkeken helyezkednek el, egyenes utcaszerkezettel, egyéni és kollektív lakások is találhatóak, 1970-1985 között épültek a lakótömbök. A „villa” típusú lakások (földszint plusz emelet) a

lakástömbök és központi terület között helyezkednek el, kerttel rendelkeznek és nagyobb telkekkel, ebből kifolyólag szellősebb elrendezésük van.

A város északi és déli szélén helyezkednek el az ipari egységek, melyek ipari funkciókat, kisipari, raktárak, szolgáltatásokat látnak el. A déli részen működnek a főbb gazdasági egységek, idetartoznak különböző termelési profilúak: élelmiszeripari, ruhaipari, fémfeldolgozási, fakitermelési és feldolgozási egységek. Nem zavarják egymást és nem okoznak környezetszennyezési problémákat. Az északi részen egy kevésbé kompakt és tömör egységek találhatók, melyek a következők: vágóhíd (húsfeldolgozó egységgel), karbantartó és építő egységek, erdészeti egység, bútorgyártás stb.

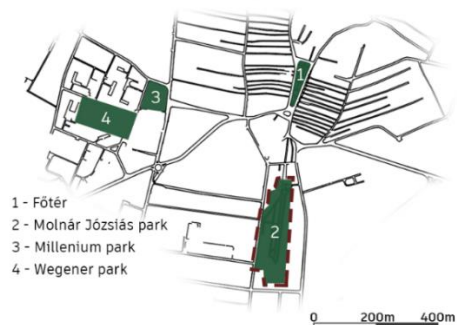
5.ábra – Kézdivásárhely városszerkezete (saját munka)

A mezőgazdasági és állattenyésztési egységek a vasútállomás környékén helyezkednek el, a fő ipari egységektől keletre – idetartoznak juh és szarvasmarha tenyészetek. (Arh. Corniciuc, 2012)

A várost teljesen mezőgazdasági területek veszik körül.

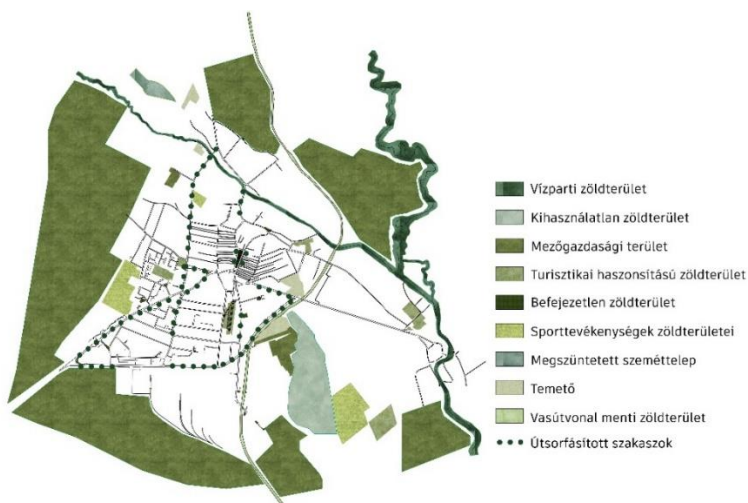
3.1.5. Zöldfelületek vizsgálata

A város zöldfelületei a következők: Gábor Áron tér, Molnár Józsiás park, Millennium Park, Wegener park, Városi kórház épületei körüli zöldterületek, a város nyugati részén a sportcsarnok kültéri pályái és egyéb területei, délkeleti részen az Oroszfaluhoz kapcsolódó Fortyogó-fürdő, a gokárt pálya; a turisztikai egységeken belül: zárt rekreációs területek az Átrium Hotel kertje. (7.ábra és 6.ábra)

6.ábra – Város fontosabb zöldfelületeinek kiemelése (saját munka)

Temetők területe: a református temető a város bejáratánál, északi részen, az új temető a kerülőút mentén délen, a zsidótemető az új temetőtől valamennyivel délebbre, a katolikus temető a városon kívül helyezkedik el északon, melyhez hozzákapcsolódik az ortodox temető egy kis területtel.(7.ábra)

7.ábra – Város zöldfelületei (saját munka)

A 7.ábrán jól látszik, hogy a főbb turisztikai és közösségi zöldterületek között nincsen kapcsolat, útsorfasítás csak a főbb útszakaszok mentén jött létre. Ennek okán a gyalogos és biciklis közlekedés sem tud kellőképpen elterjedni, mivel nem vonzza annyira az embereket.

3.2. Tervezési terület vizsgálata

3.2.1. Molnár Józsiás park jelenlegi állapotának vizsgálata

A Molnár Józsiás park a közelmúltban több kisebb megújításon esett át.

Megközelíthetőség és lehatárolás

A park a város főterétől Délre helyezkedik el, a 11-es út, vagyis a Bem József utca, valamint az E574-es út, vagyis Gyár utca – főbb autós útvonalak között található. Autós megközelítése

csak a 33-as udvarterről és a Béke utcáról lehetséges, előbbin a Bujdosó vendéglő parkolója, utóbbin hosszan a park felől egy parkoló sáv van végig az útszakaszon.

Tehát Északról a Bujdosó vendéglő és annak parkolója, Nyugatról a Béka utca, É-Ny-ról, Keletről, Délről, D-Ny-ről lakóházak és kertjeik határolják.

8.ábra – Molnár Józsiás park megközelíthetősége (saját munka)

A főtér közelségéből is adódóan nagyon sokféle szolgáltatás található a park környezetében. A park északi bejáratánál van a Bujdosó vendéglő, melyben nagyon sok rendezvényt szoktak tartani, vele szembe a hozzá tartozó terasz.

A piac 300m-re helyezkedik el nyugati irányban. Sok más kereskedelmi egység van a park közvetlen környezetében, valamint sok egészségügyi egység a kórház jelenléte miatt, amely a park közepétől keletre terjed ki egy nagy területre.

A parkot nagyobb százalékban lakóházak övezet veszi körül, csak a déli oldalon kapcsolódik a kezdődő tömbházak övezetéhez.

Bejáratok

Jelenleg 4 bejárata van, valamint hamarosan egy harmadik is ki fog nyílni egy területrészt megnyitásával, melyet az önkormányzat szerzett, vásárolt vissza nemrégiben. Az egykori és mai főbejáratnál, annak emlékéül még ma is áll egy székelykapu, régen is volt egy székelykapu a bejáratnál, melynek pontos helyét nem tudjuk, de nem megegyező a mai kapuval. Ez a bejárat Szacsavay János utcáról, majd a 33-as udvarterről, a Bujdosó vendéglő és a hozzá tartozó terasz között közelíthető meg. (9. ábra jobb felső sarkában lévő kép) Hozzá legközelebbi bejárat a Vasútállomás utca felőli csak gyalogosan megközelíthető rész. (9. ábra jobb alsó sarkában lévő kép) Második és harmadik bejárata a Béke utca felől közelíthető meg. (9. ábra bal felső sarkában

lévő kép) A tenispálya mellett csak egy vékony sikátor vezet be a park hátsó részébe a Mauzóleumhoz.

Utolsó jövőbeli bejárata, mint fentebb említettem ezután fog megnyílni több évnyi lezárás után a Molnár Józsiás utcáról, a tömbházak mellett elhaladva. (9. ábra bal alsó sarkában lévő kép, mely a park felőli lezárt részt mutatja) A kiegészült területrésszel és tenispályával a park területe 2,4 ha.

9. ábra – Molnár Józsiás park bejáratai (saját munka)

Funkciók

A parkban a pihenés mellett több más funkcióval is várja az oda látogatókat. A főbejáratnál egy fogadótér szerű rész van kialakítva, ezután tovább haladva egy kültéri fitness park több géppel, majd egy játszótér, melyet 2023-ban újítottak meg, teljesen új játszóeszközökkel, burkolattal és növénykiültetésekkel. Véleményem szerint a régi játszótér is megfelelő volt, csak a játszóeszközök felújítására lett volna a szükség, a játszóeszközök sokszínűek voltak, és főleg a szinte teljesen fa anyaghasználat volt kiemelkedő a többi játszótér közül. A park mellett még található egy tenispálya is, amely a városi teniszkлубhoz tartozik.

Funkcióit tekintve a Wegener park sokkal több kikapcsolódási és szórakozási lehetőséget nyújt, nagyon sok rendezvénynek és eseménynek ad helyet, kialakításából fakadóan. Így a látogatottsága magasabb.

10.ábra – Molnár Józsiás park funkciói (saját munka)

Épített elemek

A park legrégebbi építménye a Molnár Józsiásnak és feleségének Emíliának a mauzóleuma, amely 1903 óta van jelen a park déli részén. Középen a 2012-ben épített pavilon található, melynek tervét id. Gál Zoltán és fia, ifj. Gál Zoltán építészmérnökök készítették el az egykori általános zenepavilonok mintájára, mivel a régén a parkban lévő zenepavilonról nem maradt fenn képi emlék. *(Kézdivásárhelyen újjáépítették a zenepavilont - 2012. május 29., kedd -, 2012)* A északkeleti részen kopjafákat találhatók, mint az emlékezés helye. Valamint 2023-ban avatták fel a főbejáratnál Molnár Józsiás mellszobrát. (Tamás, n.d.) A bejáratnál pedig régóta áll már egy székykapu.

11.ábra – Molnár Józsiás park épített elemei (saját munka)

3.2.2. Növényfelmérés

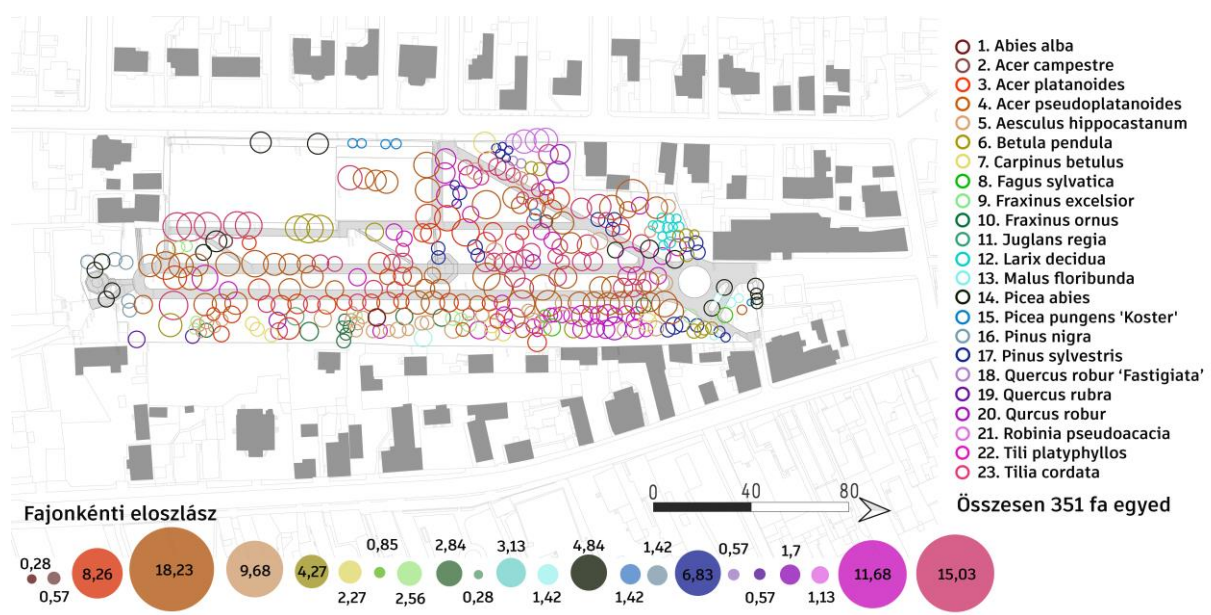
Faállomány

A Molnár Józsiás park növényállománya nagyon nagy százalékát a faállomány teszi ki, lágyszárúak alkalmazása szempontjából nagyon szegényes. A cserjék jelenléte is kevés a parkban.

Egészségi állapotukat tekintve a fák viszonylag jó állapotban vannak, a varjak miatt néha erősen megmetszették, valamint a sérülések nem voltak megfelelően kezelve így sok fán daganatos kinövések láthatóak, vannak kiszáradt egyedek.

Fafajok listája:

1	<i>Abies alba</i>	13	<i>Malus floribunda</i>
2	<i>Acer campestre</i>	14	<i>Picea abies</i>
3	<i>Acer platanoides</i>	15	<i>Picea pungens</i> 'Koster'
4	<i>Acer pseudoplatanoides</i>	16	<i>Pinus nigra</i>
5	<i>Aesculus hippocastanum</i>	17	<i>Pinus sylvestris</i>
6	<i>Betula pendula</i>	18	<i>Quercus robur</i> 'Fastigiata'
7	<i>Carpinus betulus</i>	19	<i>Quercus rubra</i>
8	<i>Fagus sylvatica</i>	20	<i>Quercus robur</i>
9	<i>Fraxinus excelsior</i>	21	<i>Robinia pseudoacacia</i>
10	<i>Fraxinus ornus</i>	22	<i>Tili platyphyllos</i>
11	<i>Juglans regia</i>	23	<i>Tilia cordata</i>
12	<i>Larix decidua</i>		

12.ábra – Fafelmérés (saját munka)

351 faegyed található a parkban, melynek a 12.ábra alsó részén látható a parkban megjelenő nemzetségek, és fajok százalékos eloszlása.

A faállomány nagyon sűrű bizonyos részeken, a főbejárat felől, valamint a NY-i oldalon. A fő sétányok mellett a fasorok összetétele főleg, juharokból és hársokból tevődik össze. Számomra a legérdekesebb, vagy legkülönlegesebb fafajok az a vörös tölgy, valamint a vörösfenyő, melyeket más mezővárosi parkokban nem fedeztem fel.

A park lombkorona borítottsága 81% a jelenlegi méretét tekintve, nagyon árnyékos terület, melynek előnyei és hátrányai vannak, a város életében, zöldfelületi szempontból, egy nagyon nagy értéknek számít. Az újonnan visszaszerzett részen. bár a légifelvételen még láthatóak fák, de mostanra már egy sincs azon a területen. Ezekkel a részekkel kiegészülte a lombkoronaborítottság 64%.

A park fejlődéstörténete a növényállomány szintjén a következőként olvasható le a felmérésből: a legöregebb fa egyedek a fő sétányok mentén találhatóak, így arra lehet következtetni, hogy a fasorok amelyek legrégebből fennmaradtak, melyeket az idők folyamán pótolták is, így fiatalabb taxonok is megtalálhatóak. Ezt bizonyítja az is, hogy a fasorokat körülbelül 3 fa faj alkotja, míg a többi részen változatosabb a növényalkalmazás, különlegesebb értékesebb taxonok is megjelennek, mint például a Quercus rubra.

Cserje és lágyszárú állomány

Növény kiültetések csak a fontosabb részeken létesültek, mint a fogadótér, valamint a 2023-ban újjáépített játszótér szélén egészen körben.

A cserjék ültetésének formája a fogadótérnél nem mutat semmiféle logikát vagy tervezési elvet ami alapján az dísz lehetne a parknak. Régen ezen a részen szőnyegágyak voltak telepítve, melyek jellemzőek voltak az 50-es években. Mára ezekből semmi nem maradt fenn.

Cserje fajok listája:

- 1 Berberis thunbergii
- 2 Deutzia gracialis
- 3 Forsythia intermedia
- 4 Juniperus communis
- 5 Juniperus squamata
- 6 Phyllostachys bissetii
- 7 Potentilla fruticosa
- 8 Rosa sp.
- 9 Spirea nipponica
- 10 Symphoricarpos albus
- 11 Thuja occidentalis

3.2.3. Látványkapcsolatok, konfliktusok

A park hossz tengelye a legfőbb látványkapcsolata a parknak fő sétányok mentén. A fasoroknak köszönhetően a park végéig el lehet látni, és keretezik a látványt. A park közepén lévő pavilon kissé nehezíti az átlátást, de nem gátolja, mivel csak teteje van, oldalai nincsenek. A park végébe Molnár Józsiás mauzóleuma nem minden pontból látható, valamint a park azon végén jelenleg beton kerítés van ami gátolja a további látványkapcsolatot, a háttérban pedig tömbházak vannak, melyeket távolról takarnak a fák.

A főbejáratától balra lakóházak és kertjeik vannak, és végig kerítés húzódik, ami blokkolja a látványt. Másik irányba pedig a vas kerítésnek köszönhetően jó a rálátás az utcára és a lakóépületekre, melyek egy kellemes látványt nyújtanak.

A fogadótérnél a Bújdosó épületének a homlokzata, valamint a tenispálya hálójá zavaró, nem esztétikus. (13.ábra)

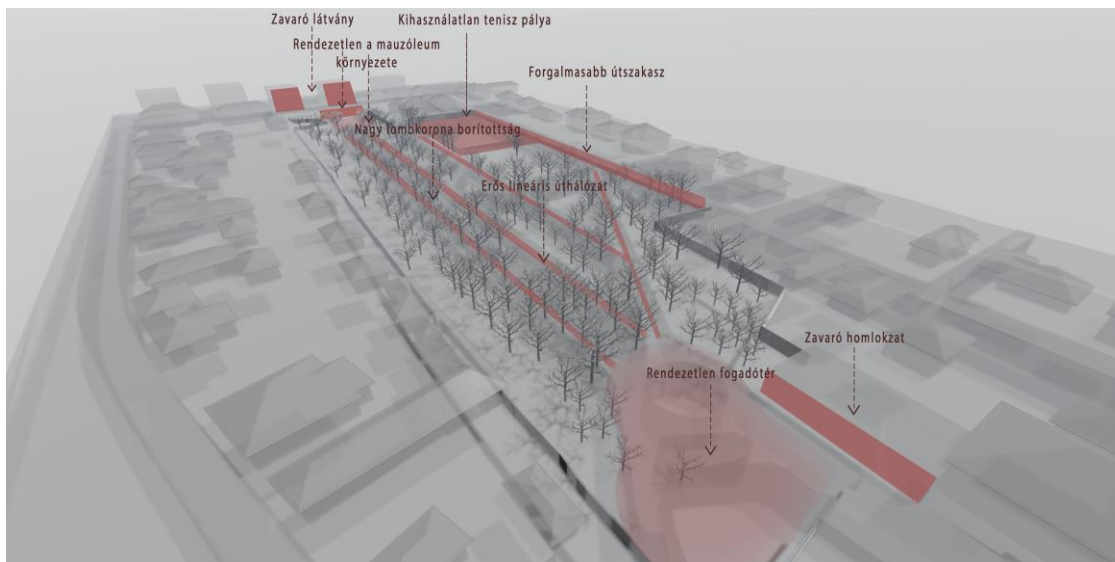
A park úthálózata erősen lineáris, ami történelmi érték, és a fő sétányok megtartása véleményem szerint szükséges, ellenben az alárendelt utak oldása másfajta vonalvezetéssel egy megfelelő kortárs megoldás a park megújításához.

A tenisz pálya egy városi tenisz klub tulajdonában van, de a funkció létjogosultsága a park területén véleményem szerint nem indokolt, a városban való megléte igen, de a parkban való

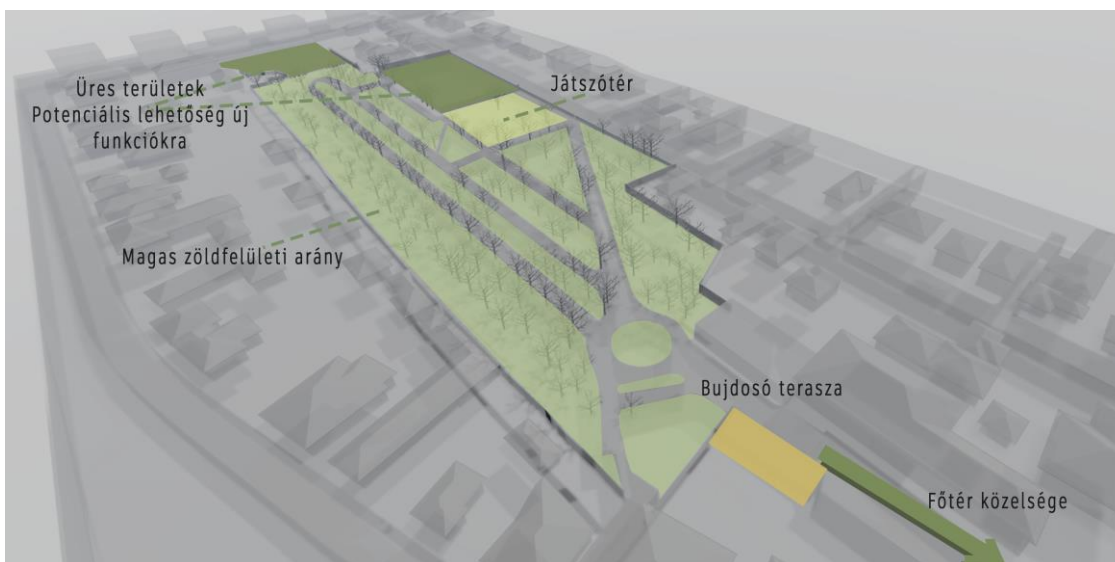
elhelyezése nem. Régen is volt ott tenisz pálya, de jelenleg esztétikailag zavaró elemként van jelen, és a helyével rengeteg lehetőség nyílik új funkciókra.

A Béke utca zaja, és a parkoló autók is mint probléma említhető meg.

A fogadótér és a mauzóleum tér környezete mind rendezetlen állapotban vannak.

13.ábra – Konfliktusok (saját munka)

14.ábra – Értékek (saját munka)

Város szintjén a Molnár Józsiás park erős zöld értékkel bír, ekkora mennyiségű idős és nagyméretű fák a városban máshol nincsenek. A legrégebbi fennmaradt sétateret a városnak, melynek a zöldfelületi és burkolt aránya nagyon kedvező.

A felújított játszótér is érték, ellenben még a felújítás előtt is ez volt a város egyik legjobb játszótere. Így széles körű látogató köre a parknak, gyerektől egészen az idősekig, van aki a

játék miatt jön, van aki sétálni és pihenni, van aki csak átjárás miatt, van aki háziállatot sétáltatni. Véleményem szerint minden szempontból értéke a városnak a park, a főtér is közel van, 500 m-re, mely egy bizonyos szakaszon gyalogosan kényelmesen megközelíthető.

A tenispálya és a mauzóleum mögötti terület új funkciók betervezésére ad lehetőséget.

3.3. Lakóssági kérdőív kiértékelése

Kérdőív címe: Kézdivásárhelyi MolnárJózsiás park megújítási terve

A következő linken megtekinthető: <https://forms.gle/FS7YAyhQy5EdV9uZA>

Összesen 360 válasz érkezett be, amelyből 3 válaszadó nem töltötte ki a kérdőívet mivel az első kérdésre, hogy „Járt Ön Kézdivásárhelyen?” nemleges választ adott, mely által automatikusan elküldte és kilépett a program a kérdőívből.

A kérdőívet kézdivásárhelyi lakosok és a környező falvakban élő, valamilyen kézdivásárhelyi kapcsolattal rendelkező személyek töltötték ki.

A kérdőív célja a park látogatottságának felmérése, annak célja és a látogatók körének felmérése. A kedvelt és nem kedvelt funkciók, és egyéb pozitívumok, valamint problémák feltérképezése.

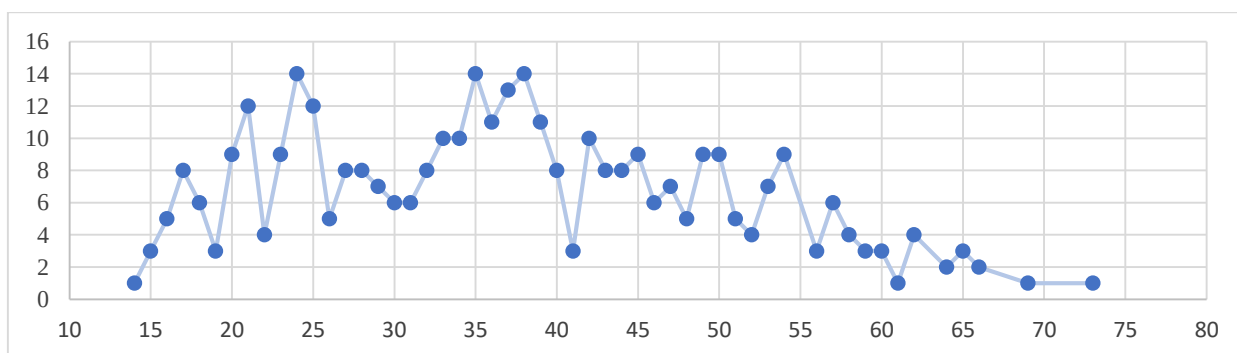
1 kérdés: Járt Ön Kézdivásárhelyen? (360 válasz)

A válaszadók 99,2%-a (357 személy) járt Kézdivásárhelyen, míg 0,8% (3 személy) nem.

2. kérdés: Az Ön neme? (357 válasz)

A válaszadók 80,1%-a (286 személy) nő volt, míg 19,9%-a (71 személy) férfi.

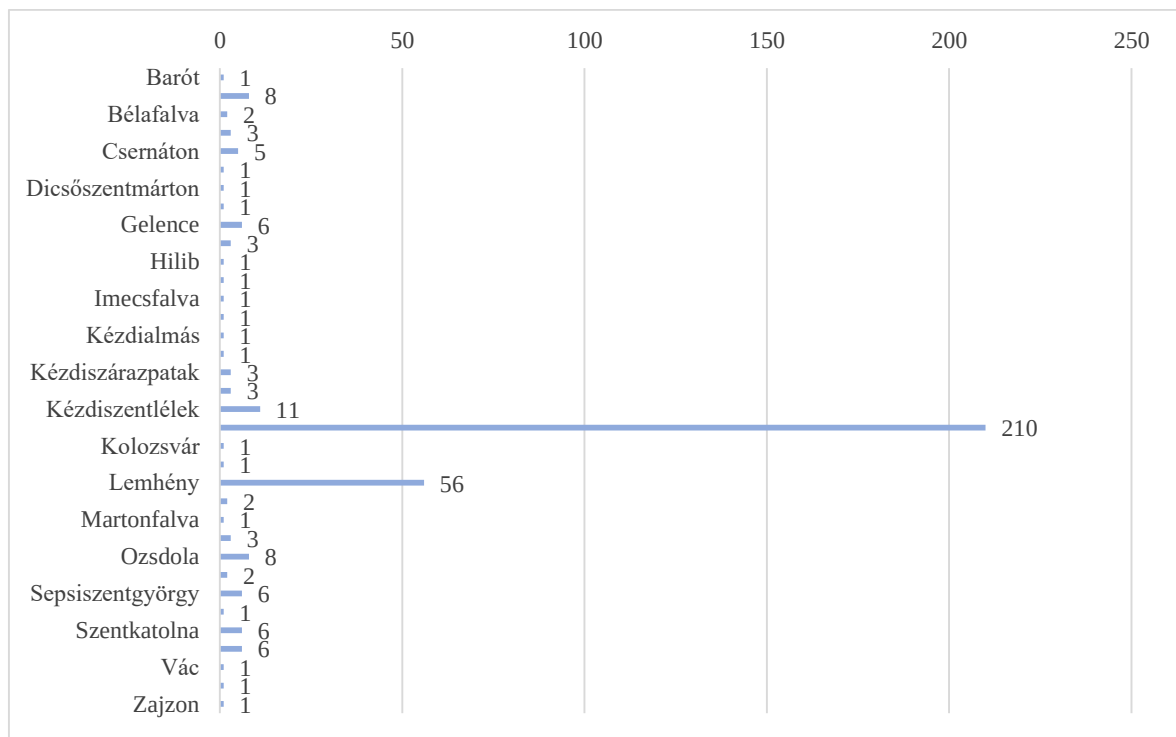
3. kérdés: Az Ön életkora? (357 válasz)

15.ábra – Válaszadók életkor eloszlása

Életkor tekintetében nagyon széles skáláról érkeztek válaszok (14 és 73 év közöttiek), melyek nagyon hasznosak, mivel a parkban több korosztály számára tervezek.

4. kérdés: Az Ön lakhelye? (357 válasz)

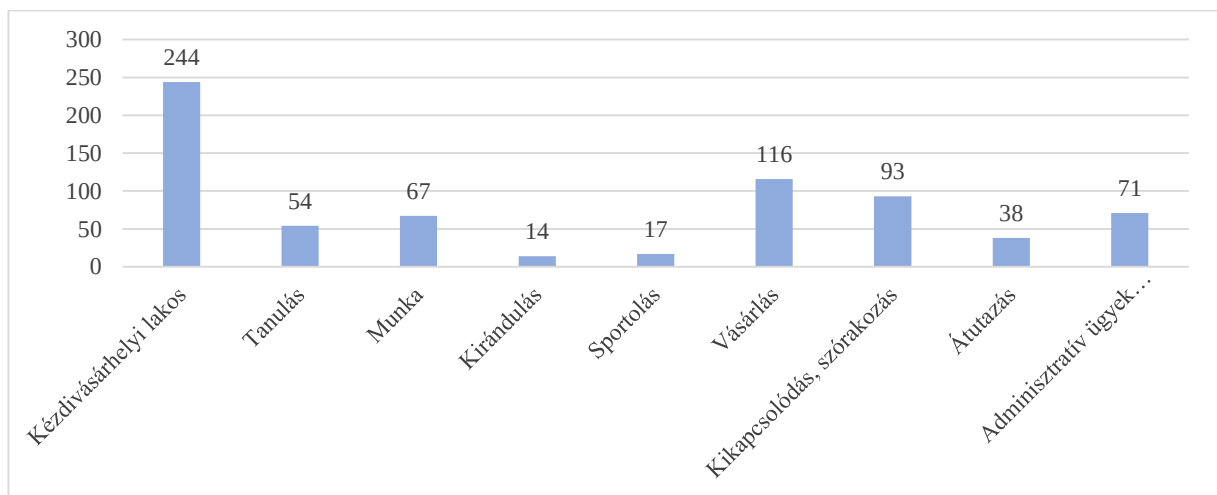

16.ábra – Válaszadók lakhelye

A válaszadók 58,82%-a kézdivásárhelyi lakos, a többi település viszonylag egyenletes körben oszlik el Kézdivásárhely 15-20 km-es sugarában.

A más településről származó válaszadóknak munkahelyi, tanulmányi, családi kapcsolatai vannak Kézdivásárhellyel.

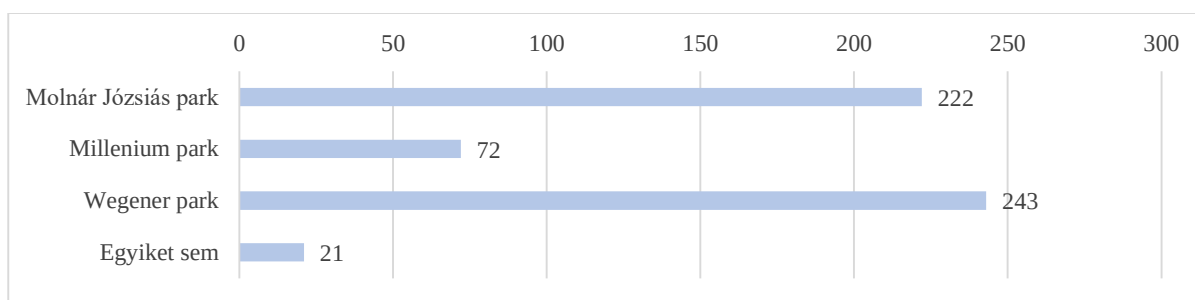
5. kérdés: Milyen céllal látogatja Kézdivásárhelyet? (357 válasz)

17.ábra – Kézdivásárhely látogatásának célja

A város nagyon sok munkahelyet biztosít a környező falvak lakói számára is, valamint csak a városban vannak Gimnáziumok, a kisebb falvakban csak Közép- és Általános Iskolák létesültek. Valamint minden fontosabb adminisztrációs ügyet is a városban lehet elintézni. de a város szórakozási és kikapcsolódási lehetőségeket is egyaránt nyújt.

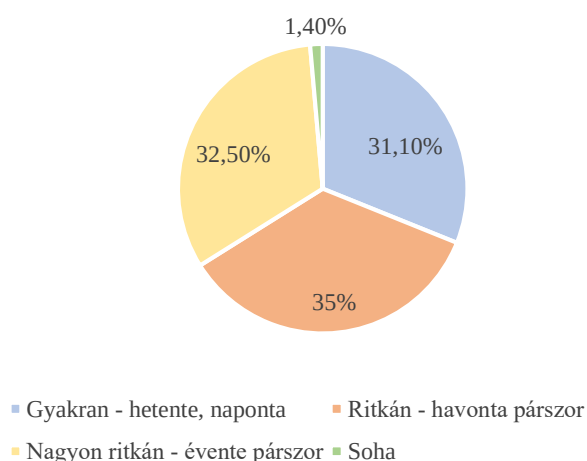
6 kérdés: Mely városi parkokat látogatja Ön szívesebben? (357 válasz)

18.ábra – Városi parkok látogatottságának mértéke

A városi parkok közül a Molnár Józsiás a legrégebbi, míg a Wegener park a legújabb. Az utóbbit Wilhelm Wegener, a New Fashion és Zarah Moden készruhagyár volt főtulajdonosa és családja adományozta a városnak. (*Megnyílt a Wegener-park*, 2019) Az új parkot 2019-ben nyitották meg, a HOVE Garden tervezte és vitelezte ki. A parknak általánosságban véve inkább közösségi funkciói vannak, a legideálisabb hely különböző események megszervezésére, mivel növényállománya csekély és fiatal, így az általános park funkció mondjuk nem vethető össze a Molnár Józsiáséval. Sok kisebb színdarabot, fellépést szoktak ott rendezni, mivel építettek egy kis színpadot is, valamint kiállítások és más programok helyszíne is.

7 kérdés: Milyen gyakran látogatja a város parkjait? (357 válasz)

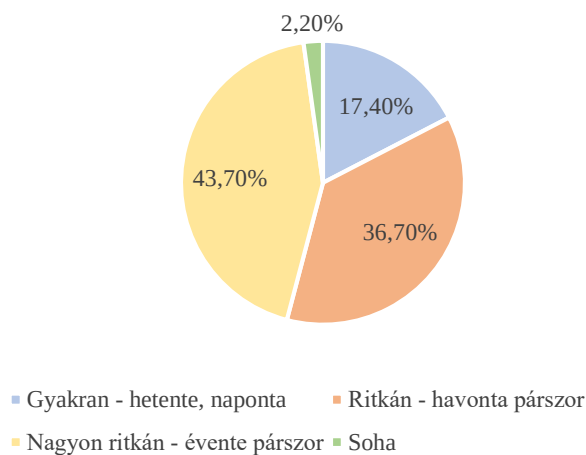

19.ábra – Városi parkok látogatásának gyakorisága

Szinte arányosan oszlik meg a parkok látogatottsága a gyakori és a nagyon ritka látogatások értékei között. Jó aránynak számít, hogy nagyon kevés százalék az aki soha nem látogatta meg a parkot.

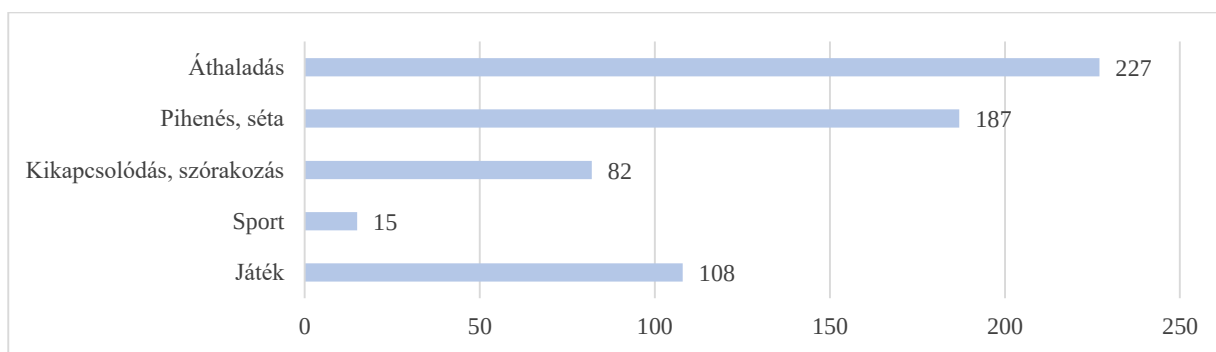
8 kérdés: Milyen gyakran látogatja a Molnár Józsiás parkot? (357 válasz)

A válaszadók közül legnagyobb százalékban ritkán és nagyon ritkán látogatják a parkot. Csupán 17% látogatja rendszeresen.

20.ábra – Molnár Józsiás látogatásának gyakorisága

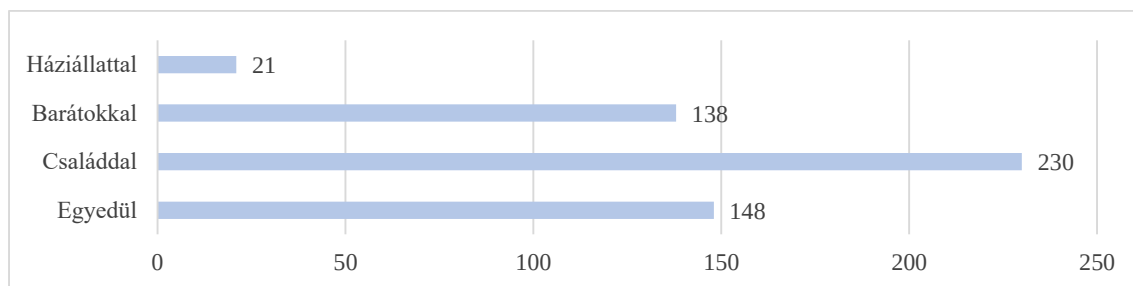
9 kérdés: Milyen célból látogatja a parkot? (357 válasz)

21.ábra – Látogatás célja

Azok is akik látogatják legnagyobb százalékban csak áthaladás miatt. Valószínűleg akik a közelben laknak járnak gyakrabban a parkba és játszótérre, valamint feltételezésem szerint azok a diákok akik a buszra várnak, a szabad idejükben gyakrabban látogathatják (ez szubjektív vélemény és adat, az iskolás kori észrevételeim alapján vontam le ezt a következtetést). A park célja a pihenés lenne, de a válaszadók kevés százaléka él jelen zöldfelület ezen adottságaival.

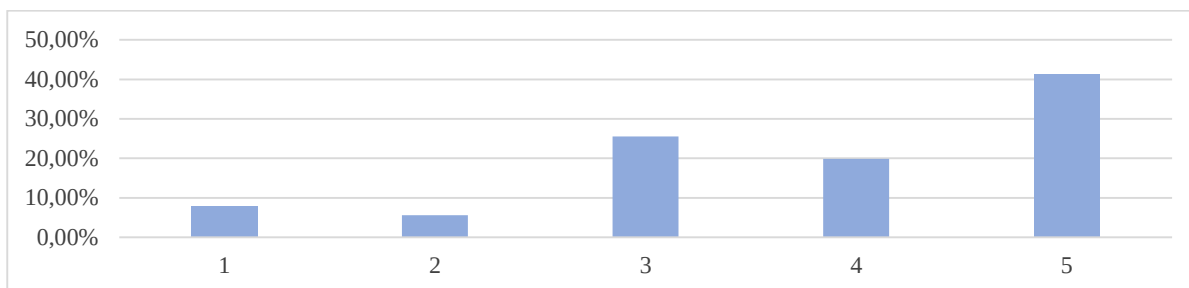
10 kérdés: Látogatásai során Ön kivel/kikkel látogatja a parkot? (357 válasz)

22.ábra – Látogatottsági célcsoportok

A látogatók legnagyobb százaléka családjával látogatja parkot, melynek oka egyrészt a játszótér lehet, valamint a park nyugodt hangulata és magas zöldfelületi aránya.

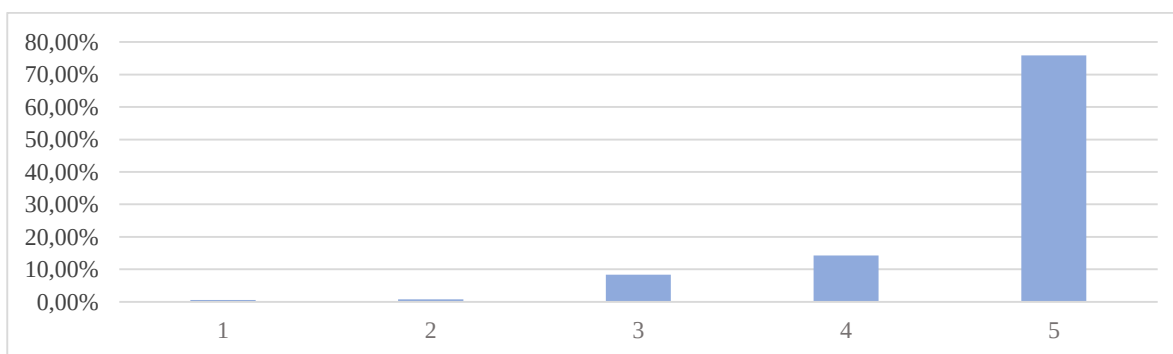
11 kérdés: Mennyire fontos az Ön számára, hogy a park területén lehetőség legyen sportolásra és rekreációra? (357 válasz)

23.ábra – Sportolási funkció fontossága a parkban

Fontosak a lakosság számára a sportolási lehetőségek. Ellenben a város dél-nyugati részén a sportszarnok környékén van a legtöbb sportlétesítmény, ami kedvező, mivel minden elérhető egy helyen. A park funkcióinak fontossági sorrendjét tekintve a sportlehetőségek alacsonyabban helyezkednek el, mivel arra a városon belül vannak más helyek.

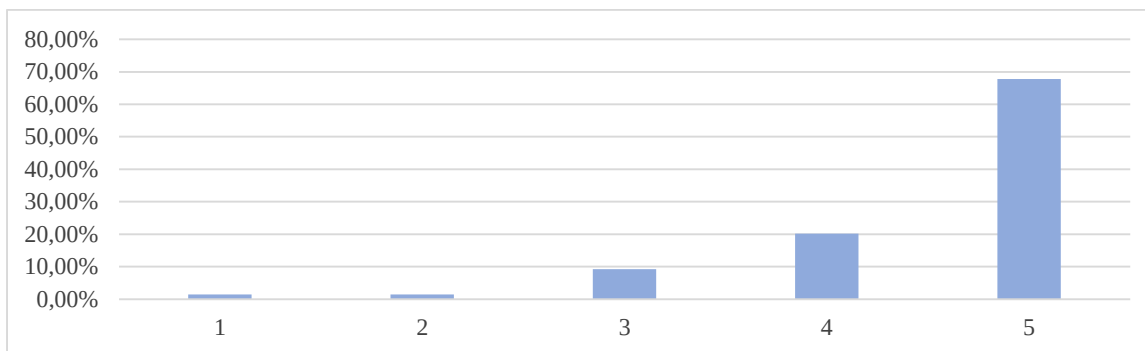
12 kérdés: Mennyire fontos az Ön számára, hogy a park a pihenés és csendes kikapcsolódás helye legyen? (357 válasz)

24.ábra – Park kikapcsolódási funkcióinak megőrzése

Igény van a csendes kikapcsolódás lehetőségére. A park egykori és mai fő jellemzője a találkozás és pihenés elsődlegessége. A Wegener park nagyon sok szórakozási lehetőséget nyújt eseményekkel, vásárokkal, ünnepekkel, ezáltal ezt a fajta igényt jobban lefedi, ellenben ez nem zárja ki azt, hogy a Molnár Józsiás parkba is érdemes és szükséges különböző események megrendezése.

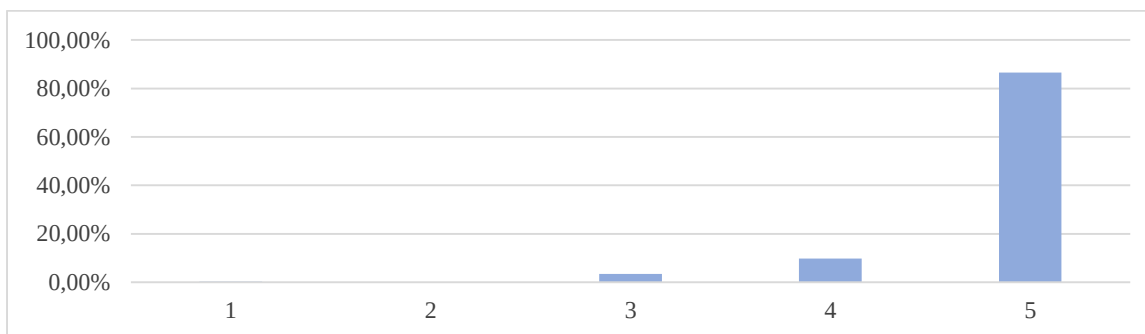
13 kérdés: Mennyire fontos az Ön számára, hogy a park olyan közösségi teret nyújtson, ahol az emberek találkozhatnak és kapcsolatokat építhetnek? (357 válasz)

25.ábra – Közösségi funkciók fontossága

A válaszadók legnagyobb százaléka fontosnak tartja, hogy a Molnár Józsiás park egy közösségi tér legyen, amely kapcsolatépítésre nyújt lehetőséget.

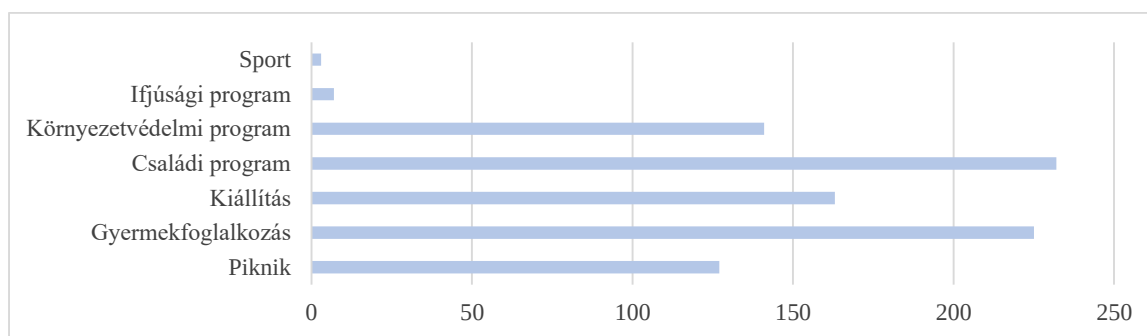
14 kérdés: Mennyire fontos az Ön számára a park zöldfelületének megőrzése és bővítése? (357 válasz)

26.ábra – Zöldfelület megőrzése

A Molnár Józsiás park, mint zöld sziget úszik a város szövetében. Nagyon magas a zöldfelületi aránya és a lombkorona borítottsága. Valószínűleg a faállomány nagyon nagy százaléka a park megnyitása óta maradt fenn, és érte el a jelenlegi méretét és állapotát, így a lakosság a szíven viseli ennek az zöldfelületnek a sorsát. Ahogyan a későbbiekben kiderül a park növényállományában a cserjék és lágyszárú növényzet mértéke csekély, ezért szükséges annak a bővítése, melyet a lakosság is hasonlóan gondolt.

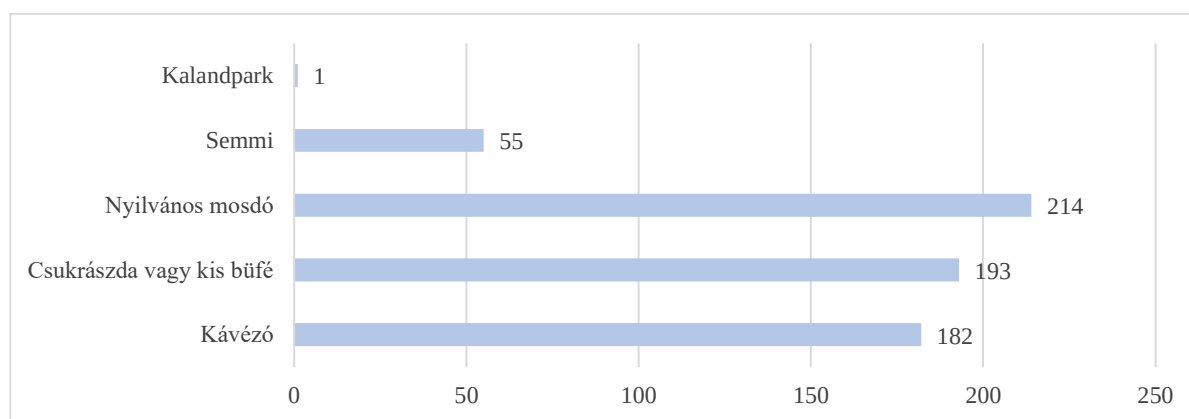
15 kérdés: Milyen típusú közösségi eseményeken vagy programokon szeretne részt venni a parkban? (357 válasz)

27.ábra – Közösségi események

A leginkább igényelt rendezvények a családi- és gyerekprogramok, mivel a látogatók nagyobb százaléka a családjával látogatja a parkot, ezért fontos ezt a szálát erősíteni. Ezután arányosan oszlik el a kulturális és természetvédelmi események, valamint a pihenéshez kapcsolódó programok aránya.

16 kérdés: Milyen típusú szolgáltatásoknak örülne a parkban? (357 válasz)

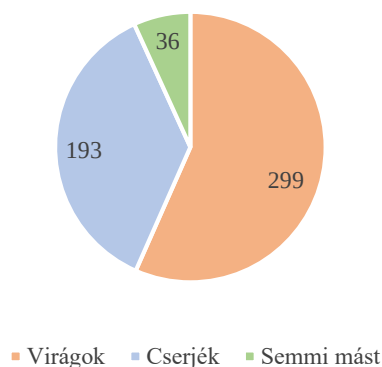

28.ábra – Új szolgáltatások

Jelenleg a parkban semmilyen kiszolgáló épület, vagy akár nyilvános mosdó nem található, az egyetlen ilyen típusú egység a park főbejárata mellett található vendéglő és rendezvényterem, valamint annak terasza, melyek nem kapcsolódnak szervesen a parkhoz. A válaszokból kiderül, hogy nagy szükség van nyilvános wc-re, valamint valamilyen kiszolgáló egységre, mint a cukrászda vagy kávézó, amely a szolgáltatásain kívül menedéket is nyújt a parkban, például az időjárási viszonyok ellen.

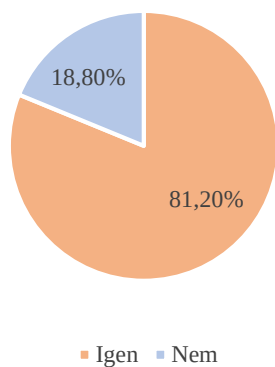
17 kérdés: Milyen típusú növényeket szeretne még látni a parkban? (357 válasz)

A válaszadóknak nagy igénye van virágos növényekre, melyek a park kellemes esztétikai értékét és hangulatát segítenék elő. Jelenleg a faállomány teszi ki a park növényzetnek több, mint 90%-át.

29.ábra – Új növényzet

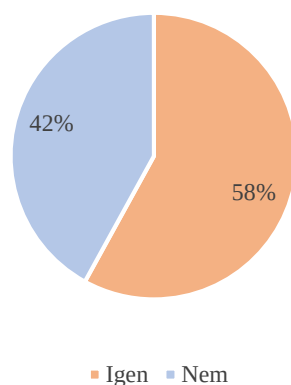
18 kérdés: Meg van elégedve az ülőfelületek számával a parkban? (357 válasz)

30.ábra – Új ülőfelületek

Padok a fő sétány mellett vannak elhelyezve, számbelileg körülbelül 20 darab, számuk a válaszok szerint 58%-ban megfelelő.

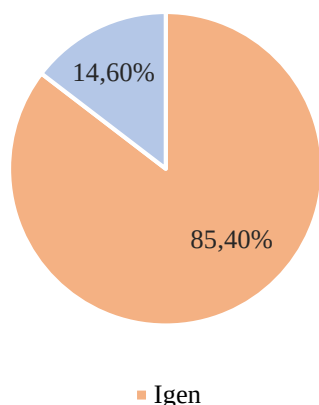
19 kérdés: Szeretne másfajta ülőfelületeket a padokon kívül: például függő-, napozóágy, körpad (fák körül)? (357 válasz)

31.ábra – Ülőfelületek száma

A parkban lévő ülőfelületek egyszerű klasszikus padok, fém vázzal és fa ülőfelületi részekkel, de 81,20%-ban igény van más, kortárs kültéri bútorzatokra.

20 kérdés: Szeretne több ivókutat vagy más vízelemet? (357 válasz)

32.ábra – Új ivókút, vízelem

Jelenleg 1 ivókút található a park területén, kiszolgáló egység nélkül ennek pótlása még fontosabb.

A kérdőívben 21-től 27-ig szabad válaszos kérdéseket tettem fel, melyeknél terjedelmesebben kifejthették véleményüket.

21 kérdés: A park jelenlegi állapotában Ön mit kedvel a legjobban? (357 válasz)

A válaszadók legtöbbször a fák magas számát említették, valamint a játszótér meglétét, ezenkívül megemlítették, hogy jó az árnyékolás, a csendes légkör, bicikli út megléte, maga a sétatér és hogy a városon belül ez a park egy egyedi hely.

22 kérdés: A park jelenlegi állapotában mi az amit Ön nem kedvel? (357 válasz)

218-szor említették a varjak magas számát, és zavaró jelenlétét. A park magas fáin nagyon sok varjófészek van, emiatt zajos a légkör és piszkosak az ülőfelületek. Az önkormányzat ezzel a problémával kapcsolatosan több megoldási formával is próbálkozott, mint hang alapú és fény riasztókkal, kevés sikerrel. A varjakon kívül a következő negatívumokat írták: rendezetlen a park, üres, régies, sötét, kevés a pad és rossz állapotúak, nincs semmilyen lefödés, nem megfelelő kivilágítás.

23 kérdés: Mi a véleménye a park jelenlegi növényzetéről? (357 válasz)

A fentebb említett felelet választós kérdésen kívül ennél a kérdésnél a lakosok hosszabban is kifejthették a növényzettel kapcsolatos észrevételeiket. 120-an írták, hogy jó a jelenlegi növényzet és 93-an, hogy nem, mások kiemelték, hogy nem elég változatos, valamint nincs kellően fenntartva.

24 kérdés: Ön szerint hogyan lehetne javítani a parkot annak érdekében, hogy még vonzóbbá és barátságosabbá váljon a közösség számára? (357 válasz)

Ennél a kérdésnél is visszaköszönnek előző kérdések válaszai, mint kiszolgáló egység létesítése, varjú probléma megoldása, új ülőfelületek, több és változatosabb növényzet, földött ülőfelület, ivókút, hangulatvilágítás, események, programok.

25 kérdés: Ön szerint hogyan lehetne a parkot még inkább bevonni a helyi közösség életébe és mindennapjaiba? (357 válasz)

221 válasz érkezett arra, hogy rendezvényekkel, programokkal, ide tartoznak családoknak és fiataloknak szervezett események, kulturális programok, ezenkívül önkéntességgel.

26 kérdés: Milyen változtatásokat szeretne látni a parkban a jövőben? (357 válasz)

A lakosság a jövőben több és új fajta ülőfelületeket, változatosabb növényzetet, kiszolgáló egységet, eseményeket szeretne a parkba, mindezt a varjak nélkül.

27 kérdés: Szeretne bármilyen egyéb javaslatot tenni a park funkcióival kapcsolatban? (357 válasz)

Erre a kérdésre hasonló válaszok érkeztek mint az eddigiekre.

Összeségében, a Molnár Józsiás park fontos a lakosság és a városba látogatók számára, valamint az, hogy megmaradjon az eredeti sétatér funkciója és hangulata. A .ábrán láthatják a kérdőív összesítődiagrammait. Mivel a látogatók nagyrésze családjával érkezik a parkba ezért fontos ezeknek a csoportoknak az igényeit kielégíteni, ellenben elengedhetetlen más korosztályoknak is teret nyújtani a kikapcsolódásra. A különböző funkcióknak különböző korosztályok lehetnek a célcsoportjai, olyan megoldásokkal, melyekben az egyes csoportok zavarás nélkül tudnak egymás mellett működni. Mint például csendesebb részek az idősebb korosztálynak asztalokkal és padokkal, árnyékos és napos részeken egyaránt, függőágyas és közösségi rész a fiataloknak. Bizonyos megújításra szükség van, mint az új ülőfelületek, változatosabb növényzet, új építmények, kiszolgáló egységek. Az élet fellendülését különböző események megszervezésével lehetne növelni.

3.4. Esettanulmány

Kolozsvári sétatér

Történeti kertekhez sorolható, régre visszanyúló múltja, amely majd 200 éves, és jellege miatt. 1812-ben a város bérbe adta a Hangyásbereknek nevezett területet, hogy italokat és más termékeket lehessen árulni. A Szamos menti terület arról kapta a nevét, hogy hangás növénytársulások voltak találhatóak ott. A 19.század eleji egyik találkozóhelyévé vált

Fejlődésében passzív foltok is voltak, egyrészt, mert a főúri családoknak mind volt saját kertjük, a másik a Haller kert, amely a inkább viselte egy városi közpark titulását. A sétatér kialakításához össze kellett kötni a népkerttel, ezért megépült az Erzsébet híd (Fekete, 2004).

Alakult egy Sétahely Bizottság, amely elviekben összeköthető a Józsiás és Emília Alapítvánnyal, mely a területek igazgatásáért volt felelős. A kolozsvári sétatér esetén ismertek a tervezők, sajnos a Józsiás park esetében nincs ilyen feljegyzés, ez az információ segítene összefüggéseket találni a tervező más munkáival. Hermann Sámuel, vagyis a legelső tervből maradt fenn a sétatér szerkezeti kialakítása (Fekete, 2004). A hosszú sétányok oka az átláthatóság volt, a könnyebb ellenőrizhetőség, ahogy Hirschfeld is leírta műveiben. sétányait gesztenyefák szegélyezik, a szélsők a gyalogosoké, míg a középső a járműforgalomé. Érdekesnek tartom azt a szokást vagy szabályt, hogy a bal oldali sétányon bárki sétálhatott, míg a jobb oldalin csak a méltóságos urak.

A sétatér területének bővítéséhez is sok kisebb telket vásároltak fel, arénával és lovardával is gyarapodott a terület. A tavat Kagabauer Antal tervezte meg, mely nyáron csónakázásra, télen korcsolyázásra adott helyet. A sétatér továbbá körforgóval, nyári színházzal, céllövöldével, képzőművészeti alkotásokkal, emlékhelyek kialakításával bővült. A fő sétányok 2 oldalán tájképi stílusú kertrészek épültek ki. Teret adtak egyaránt sport és szórakozási lehetőségeknek is. Mint a Józsiás park esetében a tenispálya és pavilon. A 19. század második felére berobbanó zenepavilonok divattja miatt a sétatéren 1870-ben épült egy. A hétből 2 nap belépő jegyet szedtek azoktól akik meglátogatták a parkot. Egy kaszinó is épült a tó mellett, valamint egy díszes szökőkút. A fontosabb építmények mind a tó körül helyezkednek el, kiemelve azt (Fekete, 2004).

A Józsiás parknak is volt kertésze ahogyan a kolozsvári sétatérnek is. Legfontosabb hasonlóság az erőteljes fő sétányokban lelhető fel, ezenkívül a bizonyos létesítményekben, mint a zenepavilon, korcsolyázási és sportolási lehetőség, szőnyegtáblák, emlékhelyek. Ami merőben eltér az a területek nagyságrendbeli különbségein alapszik, mint a tó meglépe, a tájképi kertrészek. A közös elemek között is nagyságrendi különbség van, amely a városok méretét tekintve arányos.

4. EREDMÉNYEK ÉS ÉRTÉKELÉSÜK

Következtetések

A városi parkok kialakulása során olyan használati formák és szükséges funkciók alakultak ki, amelyek a kézdivásárhelyi Molnár Józsiás park kialakulására is jellemzők voltak.

Az első közösségi kertek vagy parkok mind királyi, főúri magánkertekből nyíltak meg. A természetben való kikapcsolódás igénye a polgári életben is megjelent a városokban, hogy a kevésbé tehetősebbeknek is elérhető legyen a természet, nem csak egészségügyi okokból, de pihenés szempontjából is. Így ezek a magánkertek a látogatókkal új rendeltetést kaptak, a kertekből parkok lettek. A Molnár Józsiás kertnek is először erősebb gazdasági funkciói voltak amíg magán kézben volt, melyek a városnak való átadás után átalakulta és új funkciók kaptak helyet.

Az idők folyamán különböző típusú parkok alakultak ki, mindnek más-más rendeltetése alakult ki, min például a korzók, a mulatókertek, promenádok, külön játékra alkalmas területek. Az erdélyi kisebb városoknak ezeket a különböző használati formákat és rendeltetéseket mind egy terület kellett, hogy biztosítsa vagy kielégítse. A hosszanti fő sétány a hosszú sétákat szolgálta, akárcsak a korzóknál, az ülőfelületeken megpihenve figyelhették egymást az emberek, a zenepavilon pedig lehetőséget nyújtott eseményeknek, mint a fúvószenekarok produkciói, esetleg más előadások, melyekre időnként belépődíjat szedtek, mint például a mulatókertekben.

A parkok fejlődése során megjelent célként az oktatás is, a kézdivásárhelyi park, míg Molnár Józsiás tulajdonában volt, mintakertészet volt sok gyümölcs és szőlőfajtaival. Mikor a város kezébe került díszfákkal, cserjékkel és virágokkal ültették be, amelyek a házias kertetől eltérően egy másfajta információt szolgáltatottak, így véleményem szerint itt is megjelenik az oktatás. A pihenés is kikapcsolódás mellett sportolási funkciók is megjelentek, a Józsiás parkban tenispálya létesült, melyen lehetett röplabdázni is, télen pedig korcsolyázni.

Magyarországon a városi parkok kialakulása a 18- századra tehető, de leginkább csak a fővárosban. Magyarországon és Erdélyben is a kisebb városokban parkok helyett először csak sétaterek alakultak ki, ahogy ez Kézdivásárhely esetében is megfigyelhető volt, majd ezek fejlődtek parkká.

Más megfigyelhető tervezési elvek az európai közparkok fejlődése során, amelyek valamilyen szinten a Molnár Józsiás parkban is megjelennek: a középén áthaladó fő út szélesebb, jármű forgalomra is alkalmas, míg a mellék utak csak a gyalogosok számára, a terepplasztikát alkalmazták lehatárolásként, valamint a terület dinamikájának erősítésére. A parkok közepén valamilyen hangsúlyképző elem kapott helyet, a Molnár Józsiás esetén egykor a cukrászda, most a zenepavilon.

Az erdélyi mezővárosi parkok esetében sok piactérből alakult ki: Gyergyószentmiklóson, Sepsiszentgyörgyön és Kovásznán, amely inkább a kézdivásárhelyi főtérrrel kapcsolható össze ilyen szempontból. Kialakulásuk idejét tekintve hasonló időintervallumokra tehető, amely a

19. század vége, 20. század eleje. Ez a polgári élet növekvő igényeivel magyarázható, fontossá vált a városokban a szabadban való kikapcsolódás lehetősége. A székelyudvarhelyi Sétatér az egykori Pipás kertből alakult, valamint a Marosvásárhelyi Erzsébet Liget is magán kertből lett közparkká.

Egységesen fellelhető épített elemek a mezővárosi parkokban a különböző emlékművek, szobrok, esetleg pavilon, más hasonló funkciók közé tartozik a játszótér, sportolásra alkalmas részek. A parkok általában helyet adnak városi rendezvényeknek is. Az úthálózatok stílusa hasonló, egyszerű vonalvezetésű, úgymond nem komplikált komponáltságú, főbb utakkal mellékutak kötik össze a különböző részeket és építményeket, a régi burkolat egyaránt döngölt föld, esetleg szórt kavics volt, jelenleg a legtöbbször valamilyen térkő van. Növényállományuk fajösszetételében hasonlítanak, az egységesek használt nemzetségek: Acer, Aesculus, Betula, Fraxinus, Picea, Robinia, Salix, Tilia, Quercus.

A Molnár Józsiás park fontos szerepet tölt be Kézdivásárhely zöldfelületi rendszerébe, a főtér közelsége egy nagyon pozitív adottság, a város szerkezetében is kedvező helyet foglal el, lakóházas területen. Ellenben az erős beépítettség, mint negatívum is említhető, viszont erősíti az egykori kert hangulatát. Helyi védettségű területen fekszik, így figyelni kell az értékek védelmére. Más kiemelkedő történelmi értéke a úthálózatában rejlik, a fő sétányok fennmaradásában. Funkciói és építményei közül ami még fennmaradt az a tenispálya és mauzóleum, előbbi nem használják kellően, utóbbinak az értéke a környezet romlásával együtt haladt lefelé. Az első bejáratok helyei megmaradtak, az egykori székelykapu helyett pedig egy újat állítottak, a zenepavilont is újraépítették, és játszótér is került az idők folyamán a park területére. Növényállományának értéke a több száz fában rejlik, amely túl nagy árnyékot szolgáltat, szükség lenne egy naposabb részre. A lakosság véleménye szerint a park növényállományának, egyes elemeinek megtartása fontos, új funkciókkal kiegészülve

A Kolozsvári sétány se változott sokat a kialakulása óta, de még mindig működik és nagy közönségnek, látogatottságnak örvend. A kolozsvári sétatér használatához hasonlóan, hogy a jobb oldalon bárki sétálhatott, míg a balon csak nemesek, Kézdivásárhelyen is fellelhető e fajta érdekesség, csak nem rangbeli megkülönböztetés, hanem hogy sétálni csak jobbról balra lehetett.

A Józsiás parknak több megújítási módoszata is lehetséges. Első a történelmi állapot teljes visszaállítása. Ehhez nem áll rendelkezésemre elegendő anyag és a fellendülés szempontjából nem is lenne előnyös, mert az elavult funkciók, amelyek már kevésbé felelnek a mai igényeknek és az elhanyagoltság miatt vált kihaltá a park. Az egykori építmények és funkciók nem elég

kielégítő a mai parkhasználatnak. Amennyiben a Józsiás nem esik át újításokon a Wegener park teljesen átveszi a városi park szerepet.

Második egy teljesen új kortárs terv kialakítása lehetne, így viszont csak a Wegener park utánzata lehetne, amely megint csak háttérbe szorítaná városi szinten. A Molnár Józsiás a régisége miatt sokkal fontosabb eszmei értéket tölt be, mint hogy a megőrzött történelmi részei ne maradjanak fenn, mint a park öröksége. Ezért szükséges egy köztes megoldás, amely a történelmi értékek védelmét ötvözi kortárs megújítási módszerekkel.

Koncepció

Koncepciómban megőrzöm a fennmaradt történelmi értékeket, új funkciókkal és kortárs megoldásokkal javítom fel, hogy megfeleljen a mai parkhasználati igényeknek.

A fő sétányok formája, nyomvonala, és helye megmarad. Szélessége jelenleg valamivel több, mint 4 méter, ezért egységesen 4 méterre terveztem át, így elég széles csoportos séták esetén, valamint szükség esetén jármű is behajthat a területre. A fő sétányok erőteljes egyenes vonalát átkötő mellékutakkal oldanám. Megszüntettem a tenispályát, a város nyugati részén egy helyen található a legtöbb sportlétesítmény, így a tenispálya ott sokkal jobb helyen lenne. A terület déli részének bővülésével egy új bejárat jön létre, valamint egy újat hozok létre a nyugati oldalon, megmaradt a játszótér bejáratánál lévő, és az új a játszótér másik oldalán jön létre a betervezett kávézó miatt. Ugyanott a Béke utcánál a legdélebbi bejáratot is megtartom mivel az egykori kertész házához nincsen más bevezető rész a Béke utcától.

A Molnár Józsiás és Szacs vay János utcák felől a parknak nincs direkt kapcsolata az utakkal, így azokat a bekötő részeket is bevontam a tervezésbe. Mindkét oldalon megmaradna az aszfalt burkolat, csak feljavítva. Az északi oldalon a Bújd osó vendéglő előtti parkolókat megszüntetném, hogy egy folytonos gyalogos elsőbbségű útszakasz kapcsolódhasson össze a főtérrrel, amelynek egy része már ki van alakítva sétánynak. A parkolók megszüntetését a Vasút- és Szacs vay János utca sarkán található parkoló közös használatával oldottam meg. Jelenleg az a parkoló a szemközti Christine Hotel tulajdona, de általában kevés jármű használja, így megosztott parkolóként igénybe vehetné a vendéglő és a hotel is. A parkoló mellett a felszabadult sávban fásítást javasolok ezzel is erősítve a gyalogos összeköttetést, a vendéglő előtti kis zöldfelület fásításával és növénykiültetéssel egybekötve. A park új, déli bejáratánál tömbházak között vezet ki egy út a Molnár Józsiás utcára, amelyen valószínűleg csak árúfeltöltés esetén (mert egészen oda nyúlik a kínai áruház hátsó része) haladnak át járművel. A tömbház mellett szintén fásítással kötném össze a bejáratot az utcával, hogy kedvezőbb legyen a gyalogosok számára. A Béke utca nyugati oldala már fásítva van, valamint a park fái is elég árnyékor nyújtanak, így annak a résznek az átgondolását nem tartottam indokoltnak.

A tenisz pálya helyén és az újonnan visszaszerzett rész a déli oldalon lehetőséget nyújt közösségi részek és funkciók kialakítására, mivel azon a részen nincs fásítva, így elég napos. Ott piknikezésre alkalmas nagyobb gyepfelületeket terveztem tereplasztikával dinamikusabbá téve. 7 darab 2-3 méretes dombokat alakítottam ki, amelyek között végighalad az úthálózat vonala amely összeköti a fontosabb részeket. A Béke utca felőli új bejáratnál kap helyet egy cukrászda, vele szembe pedig egy közösségi rész piknikező -és sakk asztalokkal.

A játszótér formája egy kicsit átalakult, de a helyén maradt, csak a kisebb játszóeszközöket jobban csoportosítottam a többivel, így kisebb területet foglal el a játszótér. 2022-ben újították meg, cseh játszótéri eszközökkel, amelyeket megtartanék. Homok burkolatot kapna az esés gátlás miatt. A bejáratától befele haladó útszakasz elválasztaná a kültéri fitneszeszközös területet, amelyen egy pingpong asztal helyet kap a felnőttek és fiatalok szórakozása érdekében.

Az árnyékosabb részek a csendes pihenés helyei, ahol a keleti részen Födött ülőfelületeket és függőágyas részt terveztem be a fiataloknak. A másik oldalon pedig a felnőttek számára nagyméretű hintaszékeket, a dombokon pedig napozóágyakat és egy támfalakat beépített padokkal, így sok újfajta ülőfelülettel bővül a park. A keleti oldalon a magántelkek kerítéseit takarni szükséges egy részen, a folytatásában pedig alkalmasak lehetne különböző tematikus kiállításoknak, ezeket kiegészítve fatörzs állványokat helyezek el, hogy ne csak papír formájú műveket állíthassanak ki, hanem esetleg szobrokat is, mivel a városnak több kézműves szakköre is van.

A park főbejáratának fogadóterénél ahol a Molnár Józsiás szobor is található elszórtan információs táblákat terveztem be, amelyeken meg lehet jeleníteni a park történelmi fejlődését, archív képekkel és anyagokkal. A teljes fogadótér burkolva lenne, így a meglévő fák védelmébe a burkolatban a fák törzse körül nem lenne burkolva és cserjékkel lenne beültetve a kitaposás veszélye miatt, valamit közpadok vennék körül. Ezen a részen és az új fogadótérnél is elhelyeztem kerékpár tárolókat. Az új fogadótérnél ülőkubusok kapnának helyet, valamint egy tábla, amelyen fel lenne rajzolva a régi cukrászda körvonala és átnézve a jelenlegi cukrászda felé, a régi épület vonalai rávetítődnének az újra. Ezáltal is felelevenítve és visszahozva a park egyik történelmi értékét.

A napos részeken valamilyen szintű árnyékolás szükséges, ezért terveztem oda fákat (sötétzöld körök), a következő taxonokat: *Acer platanoides*, *Acer pseudoplatanus*, *Acer sacharinum*, *Betula pendula*, *Crataegus laevigata* 'Paul's Scarlet', *Fraxinus ornus*, *Magnolia acuminata*, *Magnolia x soulangeana* 'Rustica Rubra', *Malus hybrid* 'Royalty', *Pyrus callieriana*, *Tilia cordata*, *Quercus rubra*. A fogadóterek és mauzóleum környékét növénykiültetésekkel emelem ki. Az északi és árnyékosabb részeken talajtakaró évelők és cserjefoltok kigyóznak

végig a területen (világosabb zöld színnel jelölve) árnyéki virágos évelőkkel, melyet piros színnel jelöltem, ezeket magasabb cserjék szakítják meg (sötétzöld foltok). A déli részen pedig napos helyet igénylő évelők és díszfűvek (narancssárga), és középmagas cserjék. A dombok között két helyen is esőkertet terveztem, hogy ne okozzon problémát a magasabb tereprészekről lefolyó vízmennyiség. Kerítések mentén ahol takarásra van szükség magas nyíratlan sövényt terveztem. A növénykiültetés tervénél olyan ökológiai szempontokat vettem figyelembe, mint a biodiverzitás növelése, amely elősegíti különböző állatfajok élőhelyének megteremtését.

Az anyaghasználatban a minél hagyományosabb és természetesebb anyagokat próbáltam betervezni. Az ülőfelületek, kapuk, hinták, infótáblák anyaga mind fa. A fő sétány terméskő burkolatot kapott, míg a mellékutakon kiselemes sötétszínű térkőburkolatot. A nagyobb többi burkolt felület pedig szórt burkolat.

Tervemben a fennmaradt történeti értékeket olyan kortárs beavatkozásokkal egészítettem ki, amelyek nem nyomják el azt.

5. ÖSSZEFOGLALÁS

Dolgozatom célja egy olyan terv létrehozása a kézdivásárhelyi Molnár Józsiás parknak, amely figyelembe veszi az egykori közparkok fejlődéstörténetét, Európában és Erdélyben is, ezáltal kiszűrve azokat az aspektusokat amelyek fontosak fejlődéstörténeti szempontból a tervezéshez, valamint amely kiemeli a történelmi értékeket és olyan új funkciókkal ruházza fel, amelyek nem sértik a régít, de sokkal élhetőbb és vonzóbb környezetet hoznak létre.

Dolgozatom csak áttekintő jelleggel tudja vizsgálni az európai és mezővárosi parkok fejlődéstörténetét, olyan hasonlóságokat és különbségeket keresve, amelyek fellelhetők a Józsiás park esetében, így olyan tervezési elveket felállítva, amelyek nem sértik a történelmi értékeket. A Molnár Józsiás park is magánkertből alakult ki, a polgári élet fejlődő igényeiből kifolyólag, ahogyan az első közparkok is. Ezek a terek mind rekreációs, közösségi és oktatási funkciókat is betöltöttek. A Molnár Józsiás park történetében is nyomon követhető ez az átalakulás: eredetileg gazdasági funkciókat töltött be, majd közparkká alakult át, ahol többféle közösségi funkció jelent meg, mint például a szabadidős, sport és rekreációs tevékenységek. Az erdélyi mezővárosi parkok kialakulása közel azonos időszakra tehető a történelemben, a 19. század végére és a 20. század elejére. Több hasonlóság is fellelhető ezen parkok között formavilág, funkciók és növényalkalmazás szintjén is.

A Molnár Józsiás nagyon fontos szerepet tölt be a város zöldfelületei és történelmét tekintve. Fennmaradt történelmi értékei közé tartozik a fő sétány. A lakosság nagyon fontosnak tartja a park kedvező sorsát, annak fontosabb részeit megőrizve.

Többféle megújítási módzata lehetséges a parknak: történelmi állapot visszaállítása, teljes kortárs megújítás, és ezeknek a megfelelő egyesítése. A kutatással egy konklúziót szűrök le, amely által a helyes tervezési eszközöket és módszereket alkalmazhatom a park megújítási tervében. Melyek azok a történelmi elemek amelyeket érdemes és meg kell tartani, ilyen a fő sétány, valamint ezt erősíteni kortárs formamegoldásokkal és egyesíteni anyaghasználatukban.

ÁBRAJEGYZÉK

1. ábra – Kézdivásárhely elhelyezkedése országos és megyei szinten (saját munka)
2. ábra – Történelmi analízis – katonai térképek vizsgálata (saját munka)
3. ábra - A park fejlődésének idővonala
4. ábra – Kézdivásárhely műemléki védettségű zónái és épületei (saját munka)
5. ábra – Kézdivásárhely városszerkezete (saját munka)
6. ábra – Város fontosabb zöldfelületeinek kiemelése (saját munka)
7. ábra – Város zöldfelületei (saját munka)
8. ábra – Molnár Józsiás park megközelíthetősége (saját munka)
9. ábra – Molnár Józsiás park bejáratai (saját munka)
10. ábra – Molnár Józsiás park funkciói (saját munka)
11. ábra – Molnár Józsiás park épített elemei (saját munka)
12. ábra – Fafelmérés (saját munka)
13. ábra – Konfliktusok (saját munka)
14. ábra – Értékek (saját munka)
15. ábra – Válaszadók életkor eloszlása (diagramm)
16. ábra – Válaszadók lakhelye (diagramm)
17. ábra – Kézdivásárhely látogatásának célja (diagramm)
18. ábra – Városi parkok látogatottságának mértéke (diagramm)
19. ábra – Városi parkok látogatásának gyakorisága (diagramm)
20. ábra – Molnár Józsiás park látogatásának gyakorisága (diagramm)
21. ábra – Látogatás célja (diagramm)
22. ábra – Látogatottsági célcsoportok (diagramm)
23. ábra – Sportolási funkció fontossága a parkban (diagramm)
24. ábra - Park kikapcsolódási funkciónak megőrzése (diagramm)
25. ábra - Közösségi funkciók fontossága (diagramm)
26. ábra - Zöldfelület megőrzése (diagramm)
27. ábra - Közösségi események (diagramm)
28. ábra – Új szolgáltatások (diagramm)
29. ábra – Új növényzet (diagramm)
30. ábra – Új ölfelületek (diagramm)
31. ábra – Ölfelületek száma (diagramm)
32. ábra – Új ivókút, vízelem (diagramm)

A mellékletek a következő drive linken érhetőek el az olvashatóság és értelmezhetőség miatt: https://drive.google.com/drive/folders/1a5DzXwzERH5rFkCl-E_5LW2SXoQjSC40?usp=sharing .

IRODALOMJEGYZÉK

- Arh. Corniciuc, M. (2012). *Actualizarea plan urbanistic general și regulament local de urbanism al municipiului Târgu Secuiesc*.
- Az Erzsébet park—2010. Július 28., szerda -. (2010, July 28). *3szek.ro*.
<https://www.3szek.ro/load/cikk/31108/az-erzsebet-park>
- Beke, E. (2004). *Üdvözet Kézdivásárhelyről*. Ambrózia Kiadó.
- Beke, E. (2022). *Üdvözet Kézdiszékről*. Sepsiszentgyörgy.
- Caritas Vidékfejlesztés Gyergyószék*. (n.d.). Caritas Vidékfejlesztés. Retrieved October 23, 2024, from <https://www.vidékfejlesztés.ro/>
- Csaba, Z. (2023, October 6). Sepsiszentgyörgy zöld szíve. *Ludovika.hu*.
<https://www.ludovika.hu/blogok/horizontokblog/2023/10/06/sepsiszentgyorgy-zold-szive/>
- Csepely-Knorr, L. (2011). *Korai modern szabadtérépítészet A közparktervezés-elméleti fejlődése az 1930-as éves végéig*.
- Csíkszereda. (2024). In *Wikipédia*.
<https://hu.wikipedia.org/w/index.php?title=Cs%C3%ADkszereda&oldid=27510179>
- Dimény A. (2018). *A polgárosodás társadalmi és kulturális hatásai Kézdivásárhelyen: 1750-1944*. Kriza János Néprajzi Társaság.
- Dimény, A. (2019). *Kegyelet emlékéül állították*. T3 kiadó.
- Dr. Bíró, Z. (2015). *Kovászna fejlesztési stratégiája 2016-2020*. Csíkszereda.
- Fekete, A. (2004). *KOLOZSVÁRI KERTEK A régi Kolozsvár zöldterületei*. Művelődés.
- Fekete, A. (2021). *A kastélykert, mint komplex kulturális-történeti-ökológiai-gazdasági rendszer, Kastélykert táji léptékű látványkapcsolatai* [Egyetemi előadás].
- Földi, I. (2004). *Századelő az udvartereken*. Kriza János Néprajzi Társaság.
- Gyergyószentmiklós. (2023). In *Wikipédia*.
<https://hu.wikipedia.org/w/index.php?title=Gyergy%C3%B3szentmikl%C3%B3s&oldid=26609907>
- Incze, L. (2012). *A rendtartó székel város*. Polis könyvkiadó.
- Kézdivásárhelyen újjáépítették a zenepavilont—2012. Május 29., kedd -. (2012, May 29). *3szek.ro*. <https://www.3szek.ro/load/cikk/49684/kezdivasarhelyen-ujjaepitettek-a-zenepavilont>
- Kiss, L. (2010). *Pillanatképek Kézdivásárhely történetéből*. Pro Kézdi Egyesület.
- Kovászna. (2023). In *Wikipédia*.
<https://hu.wikipedia.org/w/index.php?title=Kov%C3%A1szna&oldid=26258240>
- Magyar, E. (2008). „Társalkodási kertek, promenádok, mulató- és népkertek”. *A Habsburg monarchia közparkjai: Magánkertek és városi parkok buda-pest társas életében*

- (~1870—1918) (*Kitekintéssel Bécsre, Prágára és Zágrábra*). Eötvös Loránd Tudományegyetem.
- Olasz, G. (1999). Kézdivásárhely sajtósági településszerkezete és műemléki jelentőségű területei. In *Acta—1998 (Siculica)* (Vol. 1998/2, pp. 59–80). T3 kiadó.
- Orbán, B. (1991). *Székyföld leírása*. Európai idő kiadó.
<https://mek.oszk.hu/04800/04804/html/129.html?fbclid=IwAR3zeKpDfupcjpV0PLTnLntUPXEudBqjYfxpSaJdDMFXo4fNwooNj2p3dIU>
- Sepsiszentgyörgy. (2024). In *Wikipédia*.
<https://hu.wikipedia.org/w/index.php?title=Sepsiszentgy%C3%B6rgy&oldid=27319267>
- Sisa, J. (2014). A közparkok története Magyarországon 1914-ig—Rövid áttekintés. In *Történeti értékű városi közparkjaink című konferencia tanulmánykötet*. Budapesti Corvinus Egyetem, Tájépítészeti Kar.
- Székyudvarhely. (2024). In *Wikipédia*.
<https://hu.wikipedia.org/w/index.php?title=Sz%C3%A9kyudvarhely&oldid=27536333>
- Tamás P. (n.d.). *Molnár Józsiás mellszobra*. Retrieved October 16, 2024, from <https://www.kozterkep.hu/47725/molnar-jozsias-mellszobra>
- Több látványos beruházás is elkezdődött a csíkszeredai központi parkban*. (n.d.). Retrieved October 24, 2024, from <https://szekelyhon.ro/aktualis/tobb-latvanyos-beruhazas-is-elkezdodott-a-csikszeredai-kozponti-parkban>
- Történetek Csíkszeredáról és lakóiról*. (n.d.). Retrieved October 22, 2024, from https://nagyimreiskola.ro/index.php?option=com_content&view=article&id=293:ipics-apacs2tortenetek&catid=52:ipics-apacs&Itemid=85
- Történetünk*. (n.d.). nagyimreiskola.ro. Retrieved April 1, 2024, from https://nagyimreiskola.ro/index.php?option=com_content&view=article&id=293:ipics-apacs2tortenetek&catid=52:ipics-apacs&Itemid=85
- Vámszer, G. (1977). Az udvartér—Kézdivásárhely régi települési formája. In *Életforma és anyagi műveltség* (pp. 217–222). Kriterion könyvkiadó.
https://adatbank.ro/html/cim_pdf2468.pdf
- Wilczkiewicz, M., & Wilkosz, M. (2015). Revitalization – definition, genesis, examples. *Geomatics, Landmanagement and Landscape*, 2, 71–79.
<https://doi.org/10.15576/GLL/2015.2.71>